NİKOLAY VASİLYEVİÇ
GOGOL

MÜFETTİŞ

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: KORAY KARASULU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

MÜFETTİŞ

NİKOLAY VASİLYEVİÇ

GOGOL

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:

KORAY KARASULU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ
NİKOLAY VASİLYEVİÇ GOGOL
MÜFETTİŞ
özgün adı
rusça aslından çeviren
KORAY KARASULU
editör
ALİ ALKAN İNAL
düzelti
MÜGE KARALOM
görsel yönetmen
BİROL BAYRAM
grafik tasarım ve uygulama
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1793

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

Yüzün çarpıksa, aynayı suçlama

Rus Atasözü

Kişiler

Kaymakam

ANTON ANTONOVİÇ SKVOZNİK-DMUHANOVSKİ

Eşi

ANNA ANDREYEVNA

Kızı

MARYA ANTONOVNA

Lise Müdürü

LUKA LUKİÇ HLOPOV

LİSE MÜDÜRÜNÜN KARISI

Yargıç

AMMOS FYODOROVİÇ LYAPKİN-TYAPKİN

Yoksulları Koruma Kurumları Müdürü

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ ZEMLYANİKA

Postane Müdürü

İVAN KUZMİÇ ŞPEKİN

Kentin ileri gelenlerinden iki pomeşçik

PYOTR İVANOVİÇ DOBÇİNSKİ

PYOTR İVANOVİÇ BOBÇİNSKİ

Peterburglu bir memur

İVAN ALEKSANDROVİÇ HLESTAKOV

Uşağı

OSİP

Kent doktoru

HRİSTİAN İVANOVİÇ GİBNER

Kentin ileri gelenlerinden, emekli memurlar

FYODOR İVANOVİÇ LYULYUKOV

İVAN LAZAREVİÇ RASTAKOVSKİ

STEPAN İVANOVİÇ KAROBKİN

Komiser

STEPAN İLYİÇ UHOVERTOV

Polis memurları

SVİSTUNOV

PUGOVİTSİN

DERJİMORDA

Tüccar

ABDULİN

Çilingirin karısı

FEVRONYA PETROVNA POŞLYOPKİNA

BAŞÇAVUŞUN KARISI

Kaymakam’ın uşağı

MİŞKA

Konuklar, Esnaf, Kent Eşrafı, Ricacılar

Karakterler, Kostümler ve Oyuncular İçin Açıklamalar

Kaymakam, uzun yıllardır görevde ve kendine göre hiç aptal olmayan bir adamdır. Rüşvetçinin biri olmasına karşın çok katı, ciddi, hatta biraz da kavgacıdır. Ne yüksek ne de alçak sesle, ne az ne de çok konuşur. Her sözcüğü ölçülüdür. Yüz hatları, mesleğine en alttan başlamış her insanınki gibi kaba ve serttir. Her kaba yaradılışlı insan gibi korkudan sevince, bayağılıktan mağrurluğa hızla geçebilir. Genellikle geniş yakalı bir üniforma ve uzun konçlu, mahmuzlu çizmeler giyer. Ağarmış saçları kısacık kesilmiştir.

Anna Andreyevna, henüz yaşı geçmemiş, cilveli bir taşra kadınıdır. Yaşamının yarısını roman ve albümleri, diğer yarısını da mutfağı ve kızı meşgul etmektedir. Çok meraklıdır ve her fırsatta böbürlenmeye bayılır. Ara sıra, ama yalnız adamcağızın verecek karşılık bulamadığı durumlarda kocasına üstünlük kurar. Ama bu üstünlük yalnızca önemsiz işlerle sınırlı kalır ve azarlama ya da alay etmeden öteye gitmez. Oyun boyunca dört farklı kostüm giyer.

Hlestakov, yirmi üç yaşlarında, ince uzun, zayıf bir gençtir; biraz aptaldır, resmi dairelerde boş adam dedikleri, şu aklı bir karış havada tiplerdendir. Davranışları ve konuşması her tür aklıselimden uzaktır. Hiçbir düşünce üzerine yoğunlaşmayı beceremez. Kesik kesik konuşur ve hiç beklenmedik sözler eder. Bu rolü oynayan ne kadar saflık ve sadelik gösterirse o kadar başarılı olur. Modaya uygun giyinir.

Osip, bilinen yaşlı başlı uşak tipidir. Başını hafifçe öne eğerek, ciddi bir tavırla konuşur; ağız dalaşına girmeyi ve kendi kendine efendisine yönelik ahlak dersi vermeyi sever. Hep aynı tondaki sesi efendisiyle konuşurken kuru, ters, hatta biraz da kaba bir hal alır. Efendisinden zekidir ve her şeyi daha çabuk kavrar; ama çok konuşmayı sevmez ve sezdirmeden dalavereler çevirir. Kostümü gri, epey yıpranmış bir redingottur.

Bobçinski ve Dobçinski, ikisi de ufak tefek, kısa boylu ve çok meraklıdır. Aşırı derecede birbirlerine benzemektedirler; ikisi de hafif göbeklidir. Hızlı hızlı, jest ve mimiklerini çok kullanarak konuşurlar. Dobçinski, Bobçinski'den biraz daha uzun ve daha sakindir; Bobçinski de daha cüretkâr ve canlıdır.

Lyapkin-Tyapkin, beş altı kitap okumuş olduğu için biraz açık görüşlüdür. İmalı konuşmaya pek meraklı olduğundan ağzından çıkan her sözcüğe dikkat eder. Bu rolü üstlenecek kişi sürekli anlamlı bir yüz ifadesi takınmalıdır. Kalın, nezleli, eski saatlerin saat başlarını vurmadan önce çıkardıkları sese benzer hırıltı bir sesle, heceleri uzatarak konuşmalıdır.

Zemlyanika, Yoksulları Koruma Kurumları Müdürü, çok şişman, hantal, eli işe yakışmayan bir adamdır. Buna karşın çok kurnaz ve hilekârdır. Çok nazik ve titizdir.

Postane Müdürü, aptallığa varacak denli saf bir adamdır..

Diğer roller için özel bir açıklamaya gerek yok. Özgünleri, neredeyse her zaman gözlerimizin önündedir.

Sayın oyuncular, özellikle son sahneye dikkat etmelidir. Son söz herkes üzerinde ani bir elektrik şoku etkisi yaratmalıdır. Bütün grup, durumunu bir anda değiştirebilmelidir. Kadınların çıkardığı şaşkınlık nidaları aynı anda, tek bir ağızdan çıkıyormuş gibi olmalıdır. Bu açıklamalara uyulmaması durumunda bütün etki kaybolabilir.

I. Perde

(Kaymakam’ın evinde bir oda.))

1. Sahne

(Kaymakam, Yoksulları Koruma Kurumları Müdürü,

Lise Müdürü, Yargıç, Komiser, Doktor, iki polis memuru.)

KAYMAKAM

Baylar, sizi buraya can sıkıcı bir haber vermek için çağırdım: Bize bir müfettiş geliyor...

AMMOS FYODOROVİÇ

Nasıl? Müfettiş mi?

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Nasıl? Müfettiş mi?

KAYMAKAM

Peterburg'dan kimliğini gizleyerek gelecekmiş. Hem de gizli emirle.

AMMOS FYODOROVİÇ

İşe bak!

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Hah! Bir bu dert eksikti!

KAYMAKAM

Sanki içime doğmuş: Bütün gece, düşümde olağanüstü boyutlarda iki fareyle uğraştım. Gerçekten böylelerini hayatımda görmedim: Koskocaman, simsiyah iki fare! Yanıma yaklaşıp beni kokladılar ve dönüp gittiler. Size Andrey İvanoviç Çmıhov'dan aldığım mektubu okuyayım; siz onu tanırsınız Artemi Filippoviç. Bakın ne yazıyor: "Aziz, iyiliksever dostum...

((*Mırıltıyla okuyarak satırlara çabucak göz gezdirir*.)

sana haber vermek istediğim." Ah! İşte: "Bu arada sana hemen haber vermek istediğim şey şu: Bütün ili, özellikle de bizim kazayı

(*Anlamlı bir tavırla parmağını havaya kaldırır*.)

denetlemek için gizli emirle bir müfettiş gelmiş. Kendisini sıradan bir adam olarak tanıtıyor ama ben bunu güvenilir kimselerden öğrendim. Senin de herkes gibi zararsız günahların olduğunu, eline geçen fırsatları tepmekten hoşlanmadığını bildiğimden..."

(*Duraksar*.)

neyse burada yabancı yok... "tedbirli olmanı öğütlerim, çünkü çoktan gelmiş, hatta gizli bir kimlikle bir yerlere yerleşmemişse, her an çıkıp

gelebilir... Dün de...” Bundan sonra aile meselelerine geçiyor: “Kız kardeşim Anna Kirillovna ile kocası bize geldiler; İvan Kirilloviç iyice göbek bağlamış, keman çalıp duruyor...” vs. vs. İşte durum böyle!

AMMOS FYODOROVİÇ

Evet durum böyle... beklenmedik, hem de hiç beklenmedik bir durum. Herhalde bir sebebi vardır ama.

LUKA LUKİÇ

Peki neden Anton Antonoviç, sebebi neymiş? Neden bize müfettiş yollasınlar ki?

KAYMAKAM

Neden mi? Yazgımız böyleymiş anlaşılan!

(*İç geçirir*.)

Bugüne dek bereket versin başka kentlere sataşıyorlardı; ama sıra bize geldi işte.

AMMOS FYODOROVİÇ

Sanırım bu işte başka bir incelik, daha çok siyasi bir neden var Anton Antonoviç. Bence anlamı şu: Rusya... evet Rusya... savaşa girmek istiyor ve gördüğünüz gibi bakanlıklar da nerelerde ihanet olabileceğini araştırmak için müfettiş gönderiyorlar.

KAYMAKAM

Amma da attınız ha! Bir de akıllı geçinirsiniz! Bir kaza merkezinde ihanet ha! Sınırda falan mıyız yoksa? Buradan kalkıp üç yıl boyunca yürüsen bile başka bir ülkeye varamazsın.

AMMOS FYODOROVİÇ

Hayır, beni yanlış anladınız... siz hiç... Hükümetin ince planları var; uzaklığa falan bakmaz, kendini korumak ister.

KAYMAKAM

İster korumak için olsun, ister olmasın; ben size haber verdim işte baylar. Ben kendimce kimi önlemler aldım, size de aynısını yapmanızı öğütlerim. Özellikle de size Artemi Filippoviç! Şüphesiz müfettiş, her şeyden önce sizin kurumları denetlemek isteyecektir; bu yüzden her şeyin yolunda görünmesi için gerekenleri yapın: Başlıklar temiz olsun, hastalar da her zamanki gibi evcil hayvana ya da demirciye benzemesinler.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Eh, bu kadarsa bir şey değil. Elbette temiz başlık giydirilebilir.

KAYMAKAM

Tamam, bir de her hasta yatağının başına kimdir, ne zaman, hangi tarih ve günde hastalanmıştır gibi şeyleri belirten, Latince ya da başka bir dilde yazılmış birer levha asmalı; bu da sizin işiniz Hristian İvanoviç. Hem hastaların o kadar sert tütün içmeleri de iyi değil, insan içeri girer girmez aksırmaya başlıyor. Hasta sayısını azaltmanız da iyi olur, çünkü bunu hastaların kötü bakıldığına ya da doktorun beceriksiz oluşuna yorabilirler.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Ah, biz Hristian İvanoviç ile birlikte tedavi konusundaki önlemlerimizi aldık zaten: Hastayı ne kadar kendi haline bırakırsanız o kadar iyi olur. Hiç pahalı ilaç kullanmayız. İnsan basit bir varlıktır zaten: Ölecekse ölür, iyileşecekse iyileşir. Zaten Hristian İvanoviç onlarla anlaşmakta güçlük çekiyor; tek sözcük Rusça bilmiyor çünkü.

(Hristian İvanoviç biraz “i”, biraz da “e” harfine benzer bir ses çıkarır.)

KAYMAKAM

Size de mahkemenize biraz çeki düzen vermenizi öğütlerim Ammos Fyodoroviç. İnsanların oturması gereken bekleme salonunda mübaşirleriniz kaz yetiştiriyor, yavruları da ayakaltında dolaşıyor. Hayvan yetiştirmek övgüye değer bir iştir ve mübaşirler de herkes gibi bu işle uğraşabilirler. Yalnız takdir edersiniz ki orası bu iş için pek uygun değil... Daha önce de bu konuya dikkatinizi çekecektim ama nasılsa hep unutuyorum işte.

AMMOS FYODOROVİÇ

Öyleyse hemen bugün hepsini mutfağa göndereyim. Öğle yemeğine gelmek ister misiniz?

KAYMAKAM

Bundan başka, duruşma salonunda pılı pırtı kurutulması ve evrak dolabının üstüne av kamçınızı asmanız da hiç hoş değil. Avı seversiniz biliyorum, ama hiç değilse bir süre için kamçınızı oradan kaldırmanız daha iyi olur, müfettiş gidince yine eski yerine asabilirsiniz tabii. Bir de şu yardımcınız var... elbette çok deneyimli bir adam ama damıtma fabrikasından yeni çıkmış gibi kokuyor; bu da hoş bir şey değil. Bunu da önceden söyleyecektim ama başka işlere daldım herhalde. Bu koku onun dediği gibi gerçekten kendi doğal kokusuysa çaresi bulunur: Soğan, sarımsak gibi şeyler yemesini öğütleyebilirsiniz. Bu konuda Hristian İvanoviç’in çeşitli ilaçlarla yardımı da olabilir.

(Hristian İvanoviç az önceki sesi çıkarır.)

AMMOS FYODOROVİÇ

Yok, bu kokuyu yok etmek olanaksızmış. Dediğine göre, küçükken dadısı bunu kucağından düşürmüş ve o zamandan beri de böyle votka kokuyormuş.

KAYMAKAM

Peki, ben yalnızca dikkatinizi çekmek istedim. İç düzen ve Andrey İvanoviç'in günahlar dediği şeyler üzerine ise söyleyecek hiçbir sözüm yok. Hatta bundan söz etmek biraz garip de geliyor. Böyle günahları olmayan adam olmaz ki. Tanrı düzeni böyle kurmuş, Voltaire'ciler boşuna buna yükleniyor.

AMMOS FYODOROVİÇ

Sizin günah farz ettikleriniz nedir Anton Antonoviç? Günahtan günaha fark vardır. Ben rüşvet aldığımı herkese açık açık söylerim; ama nasıl rüşvet? Av köpeği yavrusu alırım. Bu tamamıyla farklı bir şey.

KAYMAKAM

Ha köpek yavrusu, ha başka bir şey, yine de rüşvet işte.

AMMOS FYODOROVİÇ

Hayır, Anton Antonoviç, hiç de değil. Örneğin birinde beş yüz rublelik kürk, eşinde de o değerde şal varsa...

KAYMAKAM

Neyse, rüşvet olarak borzoy yavrusu alsanız ne olur? Siz de Tanrı'ya inanmıyorsunuz, hiç kiliseye uğradığınız yok. Benim hiç değilse sağlam bir inancım var, her pazar kilisedeyim. Oysa siz... ah, ben sizi bilirim; dünyanın yaradılışından söz etmeye başladığınızda insan saç diplerine dek ürperir.

AMMOS FYODOROVİÇ

İyi de ben o sonuçlara zekâm sayesinde ulaştım.

KAYMAKAM

İyi de kimi zaman çok zeki olmak, aptal olmaktan beterdir. Zaten mahkemeden öylesine söz ettim; doğrusunu söylemek gerekirse, hiç kimse gidip de orayı incelemez. Tanrı böyle kutsal mekânları gözetir. Siz de lise müdürü olduğunuz için öğretmenlerle özellikle ilgilenmeniz gerekli Luka Lukiç. Elbette hepsi yüksek okullarda okumuş, eğitimli insanlar ama çok garip davranışları var; bilimle uğraşanların böyle olmaları doğal tabii. Örneğin bir tanesi var ki, hani şu tombul suratlı olan... soyadını hatırlayamıyorum şimdi, adam yüzünü ekşitmeden kürsüye çıkmıyor yahu, işte böyle.

(*Yüzünü buruşturur*.)

Sonra da elini kravatının altından geçirip sakalını sıvazlıyor. Tabii öğrencilerin karşısında bunu yapmasının bir zararı yok. Hatta belki de böyle yapması zorunludur, bunu yargılamıyorum. Ama düşünsenize, bunu konukların karşısında da yaparsa, sayın müfettiş ya da bir başkası bunu kendisine yapılmış bir hareket olarak algılayabilir. Sonra neler olacağını da Tanrı bilir.

LUKA LUKİÇ

İyi de ben ne yapayım? Adama ben de kaç kez söyledim. Daha geçenlerde ileri gelenlerimizden biri sınıfa girince yüzünü öyle bir buruşturdu ki öylesini hiç görmemiştim. Elbette bunu yaparken kötü bir niyeti yok ama sonra gençlere ilerici fikirler aşılanıyor diye beni azarlıyorlar.

KAYMAKAM

Tarih öğretmenine de dikkatinizi çekmek isterim. Kafalı bir adam olduğu açık, bir sürü şey biliyor tamam, ama öyle ateşli ders işliyor ki kendini kaybediyor neredeyse. Bir keresinde onu dinlemiştim: Asurlulardan, Babillilerden söz ederken bir şeyi yoktu, ama Makedonyalı İskender konusuna girince neler yaptığını size anlatamam. Yemin ederim, yangın çıktı sandım! Deli gibi kürsüden fırladı, sandalyeyi kavrayıp olanca gücüyle yere çaldı adam. Tamam, İskender büyük adam ama sandalyeden ne istiyorsun? Hazineyi zarara sokuyor.

LUKA LUKİÇ

Evet, ateşli biri! Bunun için birkaç kere uyardım... O da “Siz bilirsiniz ama ben bilim için canımı bile veririm,” dedi.

KAYMAKAM

Bu da yazgının anlaşılmaz bir kanunu işte! Akıllı adam, ya sarhoş oluyor ya da azizlerin bile katlanamayacağı bir yüz ifadesi takınıyor.

LUKA LUKİÇ

Tanrı kimseye bilimle ilgili bir iş vermesin! Herkesten korkarsın; herkes işine engel olmak, ne kadar akıllı olduğunu göstermek ister.

KAYMAKAM

Bütün bunlar bir şey değil de, gizli geliyormuş lanet olası! Ya birden karşımıza çıkarsa? “Ah, demek buradasınız dostlar! Söyleyin bakalım, buranın yargıcı kim?” “Lyapkin-Tyapkin”, “İyi çağırın gelsin bakalım şu Lyapkin-Tyapkin! Peki, Yoksulları Koruma Kurumu’nun müdürü kim?” “Zemlyanika”, “Çağırın Zemlyanika da gelsin!” İşte kötü olan bu!

2. Sahne

(Aynı kişiler ve Postane Müdürü.)

POSTANE MÜDÜRÜ
Söylesenize baylar, gerçekten müfettiş mi geliyormuş?
KAYMAKAM
Yoksa duymadınız mı?
POSTANE MÜDÜRÜ
Pyotr İvanoviç Bobçinski söyledi. Demin postaneye geldi.
KAYMAKAM
Peki siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?
POSTANE MÜDÜRÜ
Ne mi düşünüyorum? Türklerle savaşacağız herhalde.
AMMOS FYODOROVİÇ
Tamam işte! Ben de öyle düşünüyorum.
KAYMAKAM
Tabii, ikinize de malum oldu galiba!
POSTANE MÜDÜRÜ
İnanın Türklerle savaş çıkacak! Hep Fransızlar karıştırıyor ortalığı.
KAYMAKAM
Türklerle savaş da nereden çıktı yahu! Kötü ama dertleri bizimle, Türklerle değil. Bu belli oldu artık; bir mektup aldım.
POSTANE MÜDÜRÜ
Öyleyse Türklerle savaş olmayacak yani.
KAYMAKAM
Eh, peki siz ne yapacaksınız İvan Kuzmiç?
POSTANE MÜDÜRÜÜ
Ne yapayım ki? Asıl siz ne yapacaksınız Anton Antonoviç?
KAYMAKAM
Ben mi? Pek korkum yok; belki biraz... Tüccarlarla esnaflar biraz endişelendiriyor o kadar. Dediklerine bakılırsa onlara epey tuzluya patlıyormuşum; ama bir şeyler almışsam da yemin ederim kimseye düşmanlığım yok. Hatta,
(*Postane Müdürü’nün koluna girerek onu köşeye çeker*.)

hatta bunlardan birisinin beni gammazladığını sanıyorum. Yoksa neden bize müfettiş yollasınlar, değil mi? Dinleyin İvan Kuzmiç, ortak çıkarımız için size gelen mektupları içlerinde ihbar ya da böyle bir yazışma var mı diye, bilirsiniz işte, şöyle bir açıp bakmanın olanağı yok mu acaba? Eğer böyle bir şey yoksa yine kapatılabilir, hatta açık göndermenin de sakıncası yok.

POSTANE MÜDÜRÜ

Tamam, anladım... Bana akıl vermeyin, bu zaten yaptığım bir şey. Ama tedbir olsun diye değil, daha çok meraktan yapıyorum: Dünyada neler olduğunu öğrenmeye bayılıyorum. Gerçekten çok ilginç şeyler var mektuplarda. Kimileri öylesine keyifle okunan... öyle öğretici parçalar ki anlatamam. “Moskova Haberleri” gazetesinden bile iyidirler!

KAYMAKAM

Peki söylesenize, şu Peterburglu memur hakkında bir şeylere de rastladınız mı hiç?

POSTANE MÜDÜRÜ

Yok hayır, Peterburglulardan değil de Kostrov ve Saratov memurlarından söz ediliyor daha çok. Bu mektupları okuyamamanız çok yazık; içlerinde harika şeyler var. Daha geçenlerde bir teğmen, arkadaşına, katıldığı baloyu öyle eğlenceli anlatmış ki... çok, çok nefisti: “Yaşamım sanki cennette geçiyor aziz dostum; genç hanımlar, müzik sıradan şeyler burada...” diye müthiş coşkulu yazmış. Mektubu kendime sakladım. Okuyayım mı, ister misiniz?

KAYMAKAM

Yok, şimdi yeri değil. Bana bir iyilik yapın İvan Kuzmiç: Bir şikâyet dilekçesi ya da rapor alırsanız, hiç düşünmeden el koyun.

POSTANE MÜDÜRÜ

Tabii, memnuniyetle yaparım.

AMMOS FYODOROVİÇ

Dikkat edin, bu yüzden başınıza bir iş gelmesin.

POSTANE MÜDÜRÜ

Aman Tanrım!

KAYMAKAM

Yok, bir şey olmaz. Ortaya çıkarsa belki, ama bu iş aramızda.

AMMOS FYODOROVİÇ

Evet, hiç hoş bir durum değil! Ben de sizi biraz neşelendirmek için bir köpek yavrusu hediye edecektim. Hani o beğendiğiniz köpeğin öz kardeşi

ama dişisi. Çeptoviç ile Varhovinski’nin mahkemelik olduklarını duymuşsunuzdur; bu da bana yaradı. İkisinin de topraklarında tavşan avlıyorum artık.

KAYMAKAM

Sizin tavşanlarla şu anda ilgilenemeyeceğim azizim. Şu lanet müfettiş aklımdan çıkmıyor. Her an kapının açılıp pat diye geleceğini sanıyor insan...

3. Sahne

(Aynı kişiler.

Bobçinski ile Dobçinski soluk soluğa girerler.)

BOBÇİNSKİ
İnanılmaz bir şey!
DOBÇİNSKİ
Hiç beklenmedik bir şey!
HEPSİ BİRLİKTE
Ne? Ne oldu?
DOBÇİNSKİ
Olmayacak iş: Tam hana giriyorduk...
BOBÇİNSKİ
(*Sözünü keser*.)
Tam Pyotr İvanoviç ile hana giriyorduk...
DOBÇİNSKİ
(*Sözünü keser*.)
İzin verin de anlatayım Pyotr İvanoviç.
BOBÇİNSKİ
Yok, siz izin verin de ben anlatayım... izin verin, izin verin lütfen... Zaten sizin dağarcığınız buna yetmez...
DOBÇİNSKİ
Ama her şeyi hatırlayamayıp karıştıracaksınız şimdi.
BOBÇİNSKİ
Hatırlarım, yemin ederim hatırlarım. Engel olmayın, yeter ki sözümü kesmeyin de anlatayım! Baylar bana bir iyilik edin, söyleyin Pyotr İvanoviç'e sözümü kesmesin.
KAYMAKAM
Yahu neler oluyor, söylesenize Tanrı aşkına? Kalbim duracak şimdi. Oturun baylar! Sandalye verin! Pyotr İvanoviç, şöyle sandalyeye geçin.
(*Herkes iki Pyotr İvanoviç'in çevresine oturur*.))
E söyleyin bakalım ne oldu?
BOBÇİNSKİ

Tamam, izin verin; her şey sırasıyla. Siz şeyi, o mektubu alıp da paylaşmak lütfunda bulununca, ben de gayet memnun bir şekilde sizden ayrılıp, evet efendim, işte doğruca şeye koştum... ama lütfen kesmeyin Pyotr İvanoviç! Hepsini hatırlıyorum efendim. İzin verin. İşte hemen Karobkin'e koştum. Karobkin evde yoktu, ben de Rastakovski'ye uğradım ama onu da bulamayınca, aldığınız haberi bildirmek için doğruca İvan Kuzmiç'e gittim. Oradan çıkarken de Pyotr İvanoviç ile karşılaştık...

DOBÇİNSKİ

(*Sözünü keser*.)

Şu börekçinin orada...

BOBÇİNSKİ

Börekçinin orada. Evet, Pyotr İvanoviç'le karşılaştık işte ve ona "Anton Antonoviç'in güvenilir bir yerden aldığı mektuptan haberiniz var mı?" diye sordum. Meğer Pyotr İvanoviç de bu konuyu, bilmem hangi iş için Filip Antonoviç Poçeçuyev'e gitmiş olan sizin kâhya kadın Avdotya'dan duymuş.

DOBÇİNSKİ

(*Sözünü keser*.)

Fransız votkası1 koymak için küçük bir fıçı almaya gitmiş.

BOBÇİNSKİ

(*Dobçinski'nin elini çeker*.)

Fransız votkası koymak için küçük bir fıçı almaya gitmiş. Biz de Pyotr İvanoviç'le Poçeçuyev'e gittik... ama yapmayın Pyotr İvanoviç... lütfen, sözümü kesmeyin!.. Poçeçuyev'e giderken yolda, Pyotr İvanoviç "Haydi meyhaneye gidelim. Sabahtan beri bir şey yemedim... açlıktan midem kazınıyor..." dedi. Evet, Pyotr İvanoviç'in karnı acıkmış işte. "Meyhaneye taze alabalık getirmişler, gidip biraz atıştırırız," dedi. Meyhaneye henüz girmiştik ki genç bir adam gördük...

DOBÇİNSKİ

(*Sözünü keser*.)

Sivil giyinmiş, epey yakışıklı bir adam...

BOBÇİNSKİ

Sivil giyimli, epey yakışıklı bir adam, yüzünde düşünceli bir ifadeyle odada dolaşıyordu... görünüşünden... davranışlarından

(*Parmağını şakağında çevirir*.)

burasının epey dolu olduğu belliydi. Ben de bir şeyler sezdim ve Pyotr İvanoviç de "Burada bir şeyler dönüyor efendim," dedim. Pyotr İvanoviç'te

hemen meyhaneciyi, meyhaneci Vlas’ı işaretle çağırdı; Vlas’ın karısı da üç hafta önce doğum yaptı. Öyle hareketli bir çocuk ki, büyüyünce babası gibi meyhaneci olacak anlaşılan. Neyse, Pyotr İvanoviç, Vlas’ı çağırıp alçak sesle “Kim bu genç adam?” diye sordu. Vlas da dedi ki “Bu adam...” E, kesmeyin ama Pyotr İvanoviç, rica ederim sözümü kesmeyin; inanın bana, siz anlatamazsınız: Bir kere pelteksiniz; konuşurken dişinizin arasından ıslık gibi bir ses çıkarıyorsunuz, biliyorsunuz ki... Ha işte Vlas “Bu genç adam,” dedi, “Memurmuş,” evet efendim, “Peterburg’dan geliyormuş, adı da İvan Aleksandroviç Hlestakov’muş,” dedi. “Saratov’a gidiyormuş ama çok garip görünüyor doğrusu; bir haftadır burada kalıyor, dışarıya adımını atmadı ve her şeyi de hesaba yazdırıyor, daha bir kapik bile vermedi,” dedi. Bunları duyunca birden aklım başıma geldi. Pyotr İvanoviç’e “Vay!” dedim...

DOBÇİNSKİ

Hayır Pyotr İvanoviç, “Vay!” diyen bendim.

BOBÇİNSKİ

Önce siz, sonra da ben dedim. Pyotr İvanoviç’le ben “Vay!” dedik. Madem Saratov’a gidecekmiş burada ne arıyor? Değil mi efendim? İşte memur bu adamdır.

KAYMAKAM

Kim, hangi memur?

BOBÇİNSKİ

Aldığınız mektupta söz edilen memur işte, müfettiş.

KAYMAKAM

(*Korkuyla*.)

Neler diyorsunuz, Tanrı korusun! O değildir.

DOBÇİNSKİ

Gerçekten o! Ne para veriyor, ne de çekip gidiyor. O değilse, ya kim olacak? Yol evrakına göre de Saratov’a gidiyormuş.

BOBÇİNSKİ

O, yemin ederim o... Öyle de dikkatli ki, gözünden bir şey kaçmıyor. Bizim Pyotr İvanoviç’le alabalık yediğimizi görünce – hani Pyotr İvanoviç’in karnı acıktı demiştim ya – tabaklarımıza öyle bir göz attı ki korkudan titremeye başladım.

KAYMAKAM

Tanrım biz günahkâr kullarına acı! Hangi odada kalıyormuş?

DOBÇİNSKİ

Beş numarada, merdiven altındaki.
BOBÇİNSKİ
Geçen yıl yabancı subayların kavga ettikleri oda işte.
KAYMAKAM
Ne zamandır oradaymış?
DOBÇİNSKİ
Neredeyse iki haftadır. Aziz Vasili Yortusu'nda gelmiş.
KAYMAKAM
İki hafta ha!
(*Alçak sesle söylenir*.)
Ah Tanrım, yüce Tanrım! Acı bana, kurtar beni! Bu iki hafta içinde başçavuşun karısı dövüldü! Mahkûmlara yemek verilmedi! Sokaklar, meyhaneler leş gibi! Pislik içinde! Ne utanç!
(*Başını elleri arasına alır*.)
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
Ne dersiniz Anton Antonoviç? Üniformalarımızı giyip hana bir uğrayalım mı?
AMMOS FYODOROVİÇ
Yok, yok! Önce başkan, ruhban sınıfı ve tüccarlar gitmeli; "Yohan Mason'un Yaşamı" kitabındaki gibi…
KAYMAKAM
Yok, olmaz; izin verin bu işi tek başıma halledeyim. Yaşamımda karşıma çıkan tüm zorlukların altından kalkmasını becerdim, hatta takdirname almışlığım bile var. Bu defa da Tanrı yardım eder elbet.
(*Bobçinski'ye dönerek*.)
Genç bir adam mı demiştiniz?
BOBÇİNSKİ
Genç, yirmi üç, yirmi dörtten fazla yoktur.
KAYMAKAM
Öylesi daha iyi; gençleri kandırmak kolaydır. Yaşlı bir iblis olsaydı fenaydı ama gençlerin içi dışı birdir. Haydi, siz de kendi bölümlerinizi hazırlayın baylar; ben de tek başıma ya da Pyotr İvanoviç'le birlikte gidip, sanki yolcuların keyifleri yerinde mi diye şöyle bir yoklamaya çıkmış gibi davranırım. Hey Svistunov!
SVİSTUNOV
Buyurun.
KAYMAKAM

Hemen komisere git; ya da bekle, sen bana lazımsın. Birine söyle de komiseri hemen bana getirsin, sen de buraya gel.

(Polis memuru aceleyle çıkar.)

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Yürü gidelim, Ammos Fyodoroviç! Bizim başımız da derde girebilir.

AMMOS FYODOROVİÇ

Siz niye korkuyorsunuz ki? Hastalara temiz başlıklar giydirin yeter.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Ne başlığı yahu? Sözde hastalara yulaf çorbası veriliyor, ama bütün koridorlarda insanın burnunun direğini sızlatan bir lahana kokusu var.

AMMOS FYODOROVİÇ

Benimse hiç kaygılandığım yok. Kim kalkıp mahkemeye gelir ki? Kazara uğrayıp da bir evraka bakacak olsa, ömrünün sonuna dek pişmanlıktan kurtulamaz. On beş yıldır yargıç koltuğunda oturuyorum, ama bir dosyayı azıcık incelesem hemen fırlatıp atarım! Hazreti Süleyman bile gelse bu dosyalarda kimin haklı kimin haksız olduğunu bulamaz.

(Yargıç, Yoksulları Koruma Kurumları Müdürü,
Lise Müdürü, Postane Müdürü çıkarken kapıda
geri dönen polis memuruyla çarpışırlar.)

4. Sahne

(Kaymakam, Bobçinski, Dobçinski ve Polis Memuru.)

KAYMAKAM

Ee, araba hazır mı?

POLİS MEMURU

Hazır.

KAYMAKAM

Tamam fırla sokağa... ya da dur, bekle! Buraya getir... Diğerleri nerede? Tek sen mi varsın? Prohorov'un da buraya gelmesini emretmedim mi? Prohorov nerede?

POLİS MEMURU

Prohorov karakolda ama bir işinize yaramaz.

KAYMAKAM

Neden?

POLİS MEMURU

Neden olacak, sabah getirdiklerinde ölü gibiydi. Başından aşağı iki kova su dökmüşler ama hâlâ ayılamadı.

KAYMAKAM

(*Başını iki eliyle kavrayarak*.)

Aman Tanrım, aman Tanrım! Hemen aşağı in, ya da dur, inme; çabuk odama koş, duydun mu? Kılıcımla yeni şapkamı getir. Haydi gidelim, Pyotr İvanoviç!

BOBÇİNSKİ

Ben de, ben de... izin verin ben de geleyim Anton Antonoviç!

KAYMAKAM

Yok, olmaz Pyotr İvanoviç, imkânsız! Gelmeniz uygunsuz olur, hem arabaya da sığmayız zaten.

BOBÇİNSKİ

Olur, olur; ben arabanın arkasından koşa koşa gelirim. Kapının aralığından bakıp, neler yapacak şöyle bir görsem yeter...

KAYMAKAM

(*Kılıcını alır, Polis Memuru'na*.)

Koş yanına on tane adam al, ellerine de birer süpürge tutuştur... Bu kılıç da amma paslıymış yahu! O lanet olası Tüccar Abdulin yok mu;

kaymakamın eski kılıcını görüyor ama yenisini yollamıyor. Ah, herkes düzenbaz olmuş! Bu hırsızlar, el altından şikâyet dilekçelerini hazırlamışlardır mutlaka. Herkes eline bir sokak alsın... lanet olsun, sokak değil süpürge alsın! Sonra da hana giden caddeyi baştan sona yıkayıp pırıl pırıl yapsınlar... Anladın mı? Bana bak, sen de... sen de... ah ben seni bilmez miyim! Kendini aptal gibi gösterirsin ama gümüş kaşıkları gizlice çizmelerine sokmayı bilirsin; ayağını denk al, benim gözümden bir şey kaçmaz!.. Tüccar Çerniyayev'e yaptıklarını bilmiyorum mu sanıyorsun, ha? Adamdan üniforma için iki arşın kumaş alacağım diye bütün topu iç ettin. Dikkatli ol! Rütben kadar çalmıyorsun pek! Haydi kaybol şimdi!

5. Sahne

(Aynı kişiler ve komiser.)

KAYMAKAM

A, Stepan İlyiç! Hangi deliğe girdiniz söylesenize kuzum? Böyle şey olur mu hiç?

KOMİSER

Şurada, kapının ardında bekliyordum.

KAYMAKAM

Dinleyin Stepan İlyiç. Peterburg'dan bir müfettiş gelmiş. Neler yaptınız bakalım?

KOMİSER

Emirlerinizin hepsi yerine getirildi. Memur Pugovitsin'i, on kişiyle birlikte caddeyi, kaldırımları temizlemeye yolladım.

KAYMAKAM

Peki Derjimorda nerede?

KOMİSER

İtfaiyecilerle beraber gitti.

KAYMAKAM

Ya Prohorov, hâlâ sarhoş mu?

KOMİSER

Sarhoş.

KAYMAKAM

Buna nasıl izin veriyorsunuz?

KOMİSER

Bu hale nasıl geldiğini ancak Tanrı bilir. Dün bir kavga haberi üzerine şehir dışına çıkmıştı; döndüğündeyse körkütük sarhoştu.

KAYMAKAM

Tamam, şimdi yapacaklarınızı söylüyorum, beni iyi dinleyin: Memur Pugovitsin'i köprüye yollayın, boylu boslu bir adamdır, oralara göz kulak olsun. Sonra ayakkabıcının yanındaki eski çiti hemen yıktırıp, yerine sarı işaret kazıkları diktirin de, sanki yol çalışması varmış gibi görünsün. Bir kentte ne kadar çok yıkım varsa, kentin başkanı o kadar meşgul görünür. Ah Tanrım! O çitin arkasına kırk araba kadar çöp atıldığını unutuyordum neredeyse. Amma pis kent burası! Bir yerlere bir anıt ya da sadece bir çit

dikmeye gör, artık nereden buluyorlarsa getirip her türlü çerçöpü oraya yığarlar!

(*İç geçirir*.)

Ha, müfettiş tutup da size “Her şeyden memnun musunuz?” diye sorarsa, “Her şeyden memnunuz ekselansları” diyeceksiniz; memnun olmadığını söyleyen olursa, ben sonra gösteririm ona memnuniyetsizliği ona göre... Ah, ah, ah! Suçluyum, hem de çok suçluyum.

(*Şapka yerine kutuyu alarak*.)

Tanrı yardım eder de bu işten çabucak sıyrılırsam, kilisede, kimsenin görmediği büyüklükte bir mum dikeceğim; o hilekâr tüccarların her birinden, zorla üçer pud2 balmumu alacağım. Ah Tanrım, Tanrım! Gidelim Pyotr İvanoviç!

(*Şapka yerine kutuyu, başına geçirmeye uğraşır*.)

KOMİSER

O şapka değil, kutu Anton Antonoviç.

KAYMAKAM

(*Kutuyu fırlatarak*.)

Kutuysa kutu. Kutuya da lanet olsun! Ha bir de, geçen yıl ödenek ayrılmasına karşın Yoksulları Koruma binasının yanındaki kilisenin neden hâlâ yapılmadığını sorarsa, yapıma başlandığını ama yangın çıktığını söylemeyi unutmayın sakın. Bunu rapor etmiştim zaten. Bunu unutmayın, belki aptalın biri çıkıp inşaata hiç başlanmadı deyiverir. Derjimorda’ya da söyleyin, önüne geleni dövmesin; düzeni koruyacağım diye, suçlu, suçsuz ayırmadan herkesin gözünü patlatıyor herif. Haydi gidelim artık Pyotr İvanoviç!

(*Çıkar ve hemen girer*.)

Askerleri de sokağa bırakmasınlar; bitli herifler, kaputlarını sadece gömleklerinin üstüne giyiyorlar, altlarında bir şey yok.

(Hepsi çıkar.)

6. Sahne

(Anna Andreyevna ile Marya Antonovna koşarak girerler.)

ANNA ANDREYEVNA

Neredeler, neredeler? Ah Tanrım!..

(*Kapıyı açarak*.)

Kocacığım! Antoşa! Anton!

(*Aceleyle konuşur*.)

Al işte, hepsi senin suçun. Tam da oyalanacak zamanı buldun: “Gerdanlığım yok, eşarbım nerede?”

(*Pencereye koşup bağırır*.)

Nereye Anton, nereye? Kim gelmiş? Müfettiş mi? Bıyıklı mı? Bıyıkları nasıl?

KAYMAKAMIN SESİ

Sonra karıcığım, sonra!

ANNA ANDREYEVNA

Sonra mı? Bu da yeni çıktı: Sonraymış! Sonra falan dinlemem... Bir tek şey söyle: Rütbesi ne, albay mı, ha?

(*Kinle*.)

Gitti! Hesabını sorarım bunun! Hep senin yüzünden: “Bekleyin eşarbımı bağlıyorum anneciğim, şimdi geliyorum anneciğim.” Gördün mü “şimdiyi”! Al işte, hiçbir şey öğrenemedik! Hepsi senin o lanet olasıca cilvelerin yüzünden; postane müdürünün geldiğini duyunca aynanın karşısına geçip pozlar takınmaya başladın: Bu yandan nasıl görünüyormuş, o yandan nasıl görünüyormuş. Sana tutkun olduğunu sanıyorsun ama sen arkanı döner dönmez herif yüzünü buruşturuyor.

MARYA ANTONOVNA

Ne olacak ki anneciğim? İki saat sonra her şeyi öğreniriz nasıl olsa.

ANNA ANDREYEVNA

İki saat sonra ha! Çok teşekkür ederim efendimiz. Böyle yanıt olur mu? Nasıl oldu da iki ay sonra öğrensek daha iyi olur demedin acaba?

(*Pencereden sarkar*.)

Hey, Avdotya! Gelen kimmiş duydun mu?.. Duymadın mı? Şaşkın sen de! Elini mi salladı? Sallasın, yine de sorsaydın. Bunu öğrenemedin gitti! Kafan bir sürü saçmalıkla, damat adaylarıyla dolu tabii. Ne? Çabucak

gittiler öyle mi? Sen de koşsaydın arabanın arkasından. Haydi hemen fırla! Duymuyor musun, koş nereye gidiyorlarmış sor; gelen kimmiş, nasıl biriymiş iyice öğren, duymuyor musun? Kapının aralığından bak, gözleri ne renkmiş, siyah mı başka renk mi her şeyi öğren; sonra da hemen buraya dön, duydun mu? Çabuk, çabuk, çabuk!

(*Perde ininceye dek bağırmayı kesmez. İki kadın da pencerenin önünde durup bağrışırlarken perde iner.)*

II. Perde

(Handa küçük bir oda.

Yatak, masa, bir bavul, boş bir şişe, çizmeler,

bir elbise fırçası vs.)

1. Sahne

(Osip, efendisinin yatağına uzanmıştır.)

OSİP

Şeytan alsın, yiyecek bir şeyler olsa keşke; midem bomboş, öyle de guruldoyor ki duyan da askeri bando sanır. Ah, eve bir dönebilsek! Ne yapmalı acaba? Peter'den3 ayrılalı iki ay oldu neredeyse! Bizim hovarda paraları yolda yedi bitirdi, şimdi kuyruğunu kıstırmış uslu uslu oturuyor. Oysa bir sürü paramız vardı; yok, beyefendi her kentte illa gösterecek kendini!

(*Efendisini taklit eder*.)

"Hey Osip, git en iyi odayı tut; ha en iyi yemeği söylemeyi de unutma: Öyle her yemeği yiyemem, bana en iyisi gerek." Sıradan bir kayıt memuru değil de, büyük bir adam sanki! Bütün yolcularla senli benli olup, önüne gelenle kumar oynarsan, sonun böyle olur işte! Ah, bıktım bu yaşamdan! Köy daha rahattı doğrusu; gerçi sosyal yaşam yok ama hiç değilse derdi az: Alırsın bir tane köylü karısı, ömrün boyunca börek yiyip keyfine bakarsın. Doğruyu söylemek gerekirse, Peter'de yaşamak çok daha iyi tabii. Paran olsun yeter; paran varsa daha rahat, daha güzel yaşarsın. Tiyatrolar mı dersin, dans eden köpekler mi, ne görmek istersen karşına gelir... Soylular kadar olmasa da herkes kibar konuşur, balık pazarına bile gitsen satıcılar "Beyefendi" derler; bir kayıkta bir memurun yanına bile oturmak mümkün. Canın sohbet etmek isterse gidersin bir mağazaya, çapkının biri sana askerlik anılarını anlatmaya başlar, gökteki yıldızların her birini isimleriyle sayar; hepsini avucunun içi gibi öğrenebilirsin. Bazen yaşlı bir subay karısı, bazen de öyle bir oda hizmetçisi düşer ki... of, of, of!

(*Gülümseyerek başını sallar*.)

Yemin ederim, gerçek bir centilmenmişsin gibi davranırlar sana! Kimseden kaba bir sözcük duyamazsın, herkes "siz" diye hitap eder sana. Yürümekten sıkıldın mı çevir bir araba, efendi gibi kurul; parasını vermek istemezsen de kolayı var: Her evin arka kapısı vardır, önden girip arkadan çıkarsan, şeytan bile seni bulamaz. Bu yaşamın tek bir kötü yanı var: Bazen karnın tıka basa doyar, bazen de şimdiki gibi açlıktan geberirsin işte. Hepsi onun suçu. Ne yapacağım bu adamla? İnsan, babacığının gönderdiği paraları biraz tutumlu harcar, ama nerede?.. Bizimki hemen hovardalığa

başlar: Her yere arabayla gider, her gün tiyatro bileti alır; bir hafta sonra da, yepyeni frakını bitpazarında satmaya yollar. Bir keresinde son gömleğine varıncaya kadar her şeyini satıp üzerinde bir ceket, bir kaputla bile kalmıştı... Yemin ederim bunu bile yaptı! Ne de güzel fraktı, hem de İngiliz kumaşından! Bir frak yüz elli rubleye çıkar, ama bitpazarında yirmi rubleden fazla vermezler; pantolonlardan söz etmek bile gereksiz, onlar yok pahasına giderler. Peki neden? Çünkü işiyle ilgileneceğine, sokak sokak gezip kumar oynar. Ah, yaşlı beyefendi bunu bir öğrenirse... memur olmana falan bakmaz, iç gömleğini indirip öyle bir sopa atar ki dört gün boyunca oturamazsın. Memursan, görevini yap. Hancı da "Önceki borçlarınızı ödemezseniz, artık yemek vermem," diyor işte; ödeyemezsek ne olacak?

(*İç geçirir*.)

Ah Tanrım, biraz lahana çorbası olsa keşke! Şu anda bütün dünyayı bir lokmada yutabilirim gibi geliyor. Kapı çalıyor; bizimki geldi herhalde.

(*Aceleyle yataktan fırlar*.)

2. Sahne

(Osip ve Hlestakov.)

HLESTAKOV
Al şunları.
(*Şapkasıyla bastonunu uzatır*.)
Yine mi yatağımda yuvarlandın?
OSİP
Neden yuvarlanayım? Hiç mi yatak görmedim sanki?
HLESTAKOV
Yalan söyleme, yuvarlanmışsın; bak karmakarışık olmuş.
OSİP
Muhtaç mıyım yatağınıza? Hiç yatak yüzü görmedik sanki. Ayaklarım var; şuracıkta dikiliyordum işte. Bana ne yatağınızdan?
HLESTAKOV
(*Odada dolaşmaya başlar*.)
Bak bakalım, kesede tütün kalmış mı?
OSİP
Nasıl kalsın? Son tutamı dört gün önce içtiniz ya.
HLESTAKOV
(*Dudaklarını şekilden şekle sokarak dolaşır;*
sonunda sert, kesin bir sesle.)
Bana bak... Osip!
OSİP
Buyurun efendim?
HLESTAKOV
(*Sert ama deminkinden daha kararsız bir sesle*.)
Git oraya.
OSİP
Nereye?
HLESTAKOV
(*Artık hiç de sert ve kendinden emin olmayan bir sesle, neredeyse yalvarırcasına*.)
Aşağıya, mutfağa... Söyle de... bana yemek getirsinler.
OSİP

Yo, olmaz, gitmek istemiyorum.
HLESTAKOV
Bu ne cüret sersem!
OSİP
Kusura bakmayın ama, gitsem de bir işe yaramaz zaten. Hancı artık bize yemek vermeyeceğini söyledi.
HLESTAKOV
Nasıl vermeyecekmiş? Böyle saçmalık olur mu?
OSİP
Dahası kaymakama gidip, “Bu bayın üç haftadır beş kapik verdiği yok,” diyecekmiş. Üstelik “İkiniz de hırsızsınız, efendin de dolandırıcının teki. Biz sizin gibi dolandırıcıları, alçakları çok gördük,” dedi.
HLESTAKOV
Bunları gelip bana anlatmak hoşuna gidiyor değil mi hayvan herif!
OSİP
Bir de “Sizin gibiler gelip, yer içer, borçlanır, sonra da kovmak olanaksız olur. Ama benim şakam yoktur; gidip sizi şikâyet edeceğim ve hapse attıracağım,” dedi.
HLESTAKOV
Kes artık sersem! Git, ona dediklerimi söyle. Ne kaba, ne hayvan herifmiş!
OSİP
İyisi mi hancıyı size getireyim.
HLESTAKOV
Neden buraya getireceksin? Git kendin söyle.
OSİP
Ama insaf edin, efendim...
HLESTAKOV
Peki, lanet olasıca! Git hancıyı çağır.
(Osip çıkar.)

3. Sahne

(Hlestakov yalnızdır.)

HLESTAKOV

Öylesine açım ki! İştahım geçer diye şöyle bir dolaşayım dedim ama yok, geçmedi lanet olası; Penza'da o kadar harcamasaydım, eve dönecek para kalırdı. O piyade yüzbaşısı düpedüz soydu beni; herif oyunun ustasıymış. On beş dakikada her şeyimi üttü herif. Yine de onunla bir kere daha oynamak isterim. Ama fırsat çıkmıyor işte. Burası da ne iğrenç bir kentmiş! Hiçbir dükkânda veresiye yok. Düpedüz adilik bu.

(*Islıkla "Robert"ten*[4] *bir parça çalar, sonra da "Bana Elbise Dikme Anneciğim" şarkısına başlar; sonunda ikisini karıştırır*.)

Gelen giden yok.

4. Sahne

(Hlestakov, Osip, han uşağı.)

UŞAK
Patron ne istediğinizi soruyor.
HLESTAKOV
Merhaba kardeş! Eh, nasılsın, iyi misin?
UŞAK
Tanrı'ya şükür iyiyiz.
HLESTAKOV
Handa işler nasıl? Her şey yolunda mı?
UŞAK
Çok şükür yolunda.
HLESTAKOV
Çok müşteriniz var mı?
UŞAK
Yeterince var.
HLESTAKOV
Bak azizim, bu saate dek bana öğle yemeği getirmediler; lütfen söyleyiver de çabucak getirsinler, çünkü yemekten sonra yapacak işlerim var.
UŞAK
Ama patron, artık size yemek verilmemesini emretti. Hatta bugün kaymakama gidip sizi şikâyet edecekmiş.
HLESTAKOV
Neden şikâyet edecekmiş? Bir düşünsene azizim, olacak şey mi bu? Yemek yemem gerek. Böyle aç karnına oturamam ya. Şaka yapmıyorum, gerçekten çok acıktım.
UŞAK
Anlıyorum efendim. Ama patron "Eski hesabını kapatmadan ona yemek vermeyeceğim," diyor. Bu da onun yanıtı.
HLESTAKOV
Sen ona benim yemek istediğimi anlatırsın. Para işi en kolayı... Senin patron köylü olduğu için bir gün yemek yemeden durabilir, ama herkesi kendisi gibi sanıyor. Ama öyle olmaz!

UŞAK
Bir sorayım bakalım.

5. Sahne

(Yalnız Hlestakov.)

HLESTAKOV

Yemek vermezse gerçekten fena olacak. Hiç bu kadar acıkmamıştım. Elbiselerimden birini rehin olarak versem mi acaba? Yoksa pantolonumu mu satsam? Yok, açlığa biraz daha katlanıp eve Peterburg giysileriyle dönmek daha iyi. Yohim'in araba kiralamaması kötü oldu; eve fenerli bir arabayla döner, arabayı da o zengin, mendebur komşulardan birinin verandasının önüne çekerdik, Osip de arkada hizmetçi üniformasıyla otururdu. "Kimmiş? Kim gelmiş?" diye ortalık ayağa kalkardı herhalde. Uşak içeri girip:

(*Uşağı taklit eder*.)

"Peterburg'dan İvan Aleksandroviç Hlestakov huzura kabulünü rica ediyor," derdi. Ama bu öküz herifler "huzura kabul" sözünün anlamını bilmezler. Örneğin kaz kafalı bir pomeşçik, ziyarete gittiği evin salonuna ayı gibi dalar. Ama ben, doğruca evin güzel hanımefendisine gidip "izninizle hanımefendi" derim ve...

(*Ellerini ovuşturur ve bir ayağını ileri uzatarak selam verir.)*

Tüh!

(*Tükürür*.)

Açlıktan midem bulanıyor yahu.

6. Sahne

(Hlestakov, Osip, sonra da Uşak.)

HLESTAKOV
Ne oldu?
OSİP
Yemek getiriyorlar.
HLESTAKOV
(*Ellerini çırpar ve hafifçe sandalyesinden sıçrar*.)
Getiriyorlar! Getiriyorlar!
UŞAK
(*Elinde bir tepsi ve peçetelerle girer*.)
Patron bu son diyor.
HLESTAKOV
Patron, patron... Senin patronun umurumda bile değil! Ne yemek var?
UŞAK
Çorba ve kızarmış et.
HLESTAKOV
Ne yani, yalnızca iki çeşit mi?
UŞAK
Evet efendim.
HLESTAKOV
Bu ne saçma iş böyle! Bunu kabul edemem. Git patronuna söyle: Bu kadarcık yemek yetmez!
UŞAK
Patron bu kadarı bile çok dedi.
HLESTAKOV
Sosu bile yok mu?
UŞAK
Yok.
HLESTAKOV
Neden yok? Daha bugün mutfağın yanından geçerken bir sürü şey pişirdiklerini gördüm. Sonra sabah da iki tane kısa boylu adam oturmuşlar alabalık ve bir sürü şey yiyorlardı.
UŞAK

Evet balık var ama yok.
HLESTAKOV
Ne demek yok?
UŞAK
Artık yok.
HLESTAKOV
Ya alabalıklar, başka balıklar, köfteler?
UŞAK
Onlar parasını verenler için efendim.
HLESTAKOV
Ah sersem herif!
UŞAK
Efendim?
HLESTAKOV
Seni iğrenç domuz... Neden onlar yiyebiliyor da ben yiyemiyorum? Lanet olsun, neden bana yemek yok? Onlar da benim gibi müşteri değil mi?
UŞAK
Evet ama sizin gibi değiller.
HLESTAKOV
Peki nasıl müşteriymişler?
UŞAK
Bildiğiniz müşteri işte! Adamlar paralarını veriyor.
HLESTAKOV
Haydi oradan sersem herif; seninle tartışacak halim yok.
(*Tabağına çorba koyup yer*.)
Bu ne biçim çorba böyle? Tencereyi suyla doldurmuşsun anlaşılan; tadı tuzu yok, üstelik berbat kokuyor. Ben bu çorbayı içemem, başka çorba getir.
UŞAK
İstiyorsanız götüreyim efendim. Zaten patron da “Beğenmezse yemesin,” demişti.
HLESTAKOV
(*Eliyle tabağını koruyarak*.)
İyi, iyi... bırak şunu aptal! Sen başkalarına böyle davranmaya alışmışsın ama ben onlara benzemem kardeş! Ayağını denk al sonra karışmam bak...
(*Çorbayı içer*.)
Tanrım, ne biçim çorba bu?
(*İçmeye devam eder*.)

Sanırım, dünyada kimse böyle bir çorba içmemiştir; yağ niyetine kimi garip tüyler var içinde.

(*Çorbadaki tavuğu keser*.)

Ay, ay, şu tavuğa bak! Ver şu kızartmayı! Biraz daha çorba kaldı, onu da sen iç Osip.

(*Kızarmış eti keser*.)

Ya bu ne biçim kızarmış et? Kızarmış et falan değil ki bu?

UŞAK

Ya ne olacak?

HLESTAKOV

Ne olduğunu şeytan bilir ama kızarmış et olmadığı kesin. Sığır eti değil, kızarmış balta sapı sanki.

(*Yer*.)

Üçkâğıtçılar, serseri herifler, yemek diye verdikleri şeye bak! Bir parça ısırsan çene kemiğin sızlar.

(*Parmaklarıyla dişlerini karıştırır*.)

Alçaklar! Bu düpedüz ağaç kabuğu, dişinin arasından çıkarmaya bile imkân yok; hem böyle yemekler insanın dişlerini karartır. Üçkâğıtçılar!

(*Peçeteyle ağzını siler*.)

Başka bir şey yok mu?

UŞAK

Yok.

HLESTAKOV

Serseriler! Alçaklar! Hiç değilse soslu bir şeyler ya da bir pasta olsaydı. Serseriler! Yalnızca müşterileri soymayı bilirsiniz.

(Osip’le uşak sofrayı toplayıp tabakları götürürler.)

7. Sahne

(Hlestakov, sonra Osip.)

HLESTAKOV

Bu yemek de, iyice iştahımı açmaktan başka işe yaramadı. Bari birazcık bozuk param olsaydı, pazardan sigara böreği getirtirdim.

OSİP

(*Girer*.)

Kaymakam gelmiş, sizin hakkınızda bir şeyler soruyor.

HLESTAKOV

(*İrkilir*.)

Bu da nesi? Demek o düzenbaz hancı bizi şikâyet etmiş! Ya beni gerçekten hapse attırırsa? Belki de bana nazik davranırlar ama... yok, yok bunu kabul edemem! Sokaklar kalabalık, bir sürü de subay var; ben de aptal gibi caka sattım, bir esnafın kızına da göz etmiştim... yok, öylece kabul edemem... Hem kaymakama ne oluyor canım? Ben tüccar ya da esnaf değilim ki!

(*Cesaretlenir ve dik durur*.)

Çıkıp karşısına derim ki: “Buna nasıl cüret edersiniz? Hem siz...

(*Kapının kolu oynar; Hlestakov sararır ve korkudan büzülür*.)

8. Sahne

(Hlestakov, Kaymakam ve Dobçinski.

Kaymakam içeri girer ve duralar. İki adam da, gözleri korkudan fal taşı gibi açılmış, bir iki saniye birbirlerini süzerler.)

KAYMAKAM

(*Kendini biraz toplar ve elini alnına götürerek bir selam çakar*.)

Saygılar sunarım!

HLESTAKOV

(*Selamı alarak*.)

Bendeniz de...

KAYMAKAM

Bağışlayın.

HLESTAKOV

Rica ederim...

KAYMAKAM

Bu kentin yöneticisi olarak görevim, soylu yolcularla ilgilenmek, herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmamalarını sağlamaktır...

HLESTAKOV

(*Başta biraz kekelemektedir, ama sözlerinin sonuna doğru yüksek sesle konuşur*.)

Ne yapayım? Suç bende değil... Yemin ederim ödeyeceğim... Köyden para bekliyorum.

(*Bobçinski kapıdan içeri başını uzatır*.)

Esas suçlu o: Bana verdiği sığır eti, odun gibi; çorbanın içine neler koyduğunu da ancak şeytan bilir, olduğu gibi pencereden atmak zorunda kaldım. Günlerdir açlıktan öldürüyor beni... Çay desen o da bir garip; çay değil de balık kokuyor resmen. Neden ben... böyle şey olur mu?

KAYMAKAM

(*Çekinerek*.)

Bağışlayın lütfen, inanın bu işte hiç suçum yok. Pazarımızdaki etler daima çok iyidir. Etleri, iyi huylu, ağızlarına damla içki koymayan Holmogorsk tacirleri getirir buraya. Hancının eti nereden aldığını

bilmiyorum. Ama buradan memnun kalmadıysanız... Yüksek müsaadenizle size başka bir yer önerebilirim.

HLESTAKOV

Yok, istemem! Başka yer derken neyi kastettiğiniz biliyorum: Hapishane yani. Ne hakkınız var buna? Nasıl böyle bir şeye cüret edersiniz?.. Hem ben... Peterburg'da memurum.

(*Cesaretini toplar*.)

Ben, ben...

KAYMAKAM

(*Alçak sesle*.)

Aman Tanrım, amma da kızmış! Her şeyi biliyor, o mendebur esnaflar her şeyi anlatmışlar!

HLESTAKOV

(*Diklenir*.)

Bütün adamlarınızla gelseniz bile gitmiyorum! Doğruca bakana çıkacağım!

(*Masaya bir yumruk indirir*.)

Hem siz kimsiniz ki? Kim oluyorsunuz, ha?

KAYMAKAM

(*Hazır ola geçer, her yanı titreyerek*.)

Yapmayın, acıyın bana! Bir karım, daha pek küçük çocuklarım var... bağışlayın bu zavallıyı.

HLESTAKOV

Hayır canım, öyle şey olmaz! Hem bu da ne demek? Sizin karınız, çocuklarınız var diye hapse mi gireceğim; oh, çok hoş doğrusu!

(*Kapıdan bakan Bobçinski korkuyla geri çekilir*.)

Yok, teşekkür ederim, kalsın!

KAYMAKAM

(*Titreyerek*.)

Cahillikten, yemin ederim cahillikten. Hem maaş da yetmiyor... Siz de bilirsiniz: Memur maaşını çayla şekere bile zor yetiştiriyoruz. Aldığım rüşvetler de öyle büyük şeyler değil hani; biraz yiyecek, birkaç çift de elbise o kadar. Ayrıca başçavuşun ticaretle uğraşan dul karısını da dövdürtmedim; hepsi iftira, yemin ederim iftira. Bunları hep düşmanlarım uyduruyor, bunlar fırsatını bulsalar beni öldürmeye bile hazırlar zaten.

HLESTAKOV

İyi de bana ne bunlardan?

(*Biraz düşünür*.)

Neden bana, düşmanlarınızdan, başçavuşun dul karısından söz ettiğinizi bilmiyorum... Ama ben başçavuşun dul karısına benzemem; bana elinizi bile süremezsiniz... İşte o kadar! Ne biçim adammışsınız!.. Ben borcumu, hem de bütün borcumu ödeyeceğim ama şimdilik param yok. Zaten bir kapiğim olsa burada durmam.

KAYMAKAM

(*Alçak sesle*.)

Vay canına! Yem atıyor galiba! Ama öyle bir bulandırdı ki çözene aşkolsun! Hangi yolu tutacağını bilemiyor insan. Şansımızı bir denemeli mi acaba? Neyse, ne olursa olsun bir deneyelim bakalım.

(*Yüksek sesle*.)

Gerçekten paraya ya da başka bir şeye ihtiyacınız varsa emrinizdeyim. Yolculara yardımcı olmak görevimdir.

HLESTAKOV

Tamam, bana biraz borç verin! Hemen şu hancının hesabını kapatayım. İki yüz ruble, hatta daha azı işimi görür.

KAYMAKAM

(*Parayı çıkarıp verir*.)

Buyurun tam iki yüz ruble, hiç sayma zahmetine girmeyin.

HLESTAKOV

(*Parayı alır*.)

Çok teşekkür ederim. Köyüme dönünce paranızı yollarım... birden böyle sıkıştım işte... Gerçekten soylu bir adammışsınız. Şimdi işler değişti işte.

KAYMAKAM

(*Alçak sesle*.)

Şükürler olsun Tanrım! Parayı aldı. Paçayı kurtardık galiba. İyi ki iki yüz yerine dört yüz sıkıştırmışım.

HLESTAKOV

Hey Osip!

(*Osip girer*.)

Git uşağı çağır!

(*Kaymakam'la Dobçinski'ye dönerek*.)

Neden ayakta dikiliyorsunuz? Buyurun oturun azizim.

(*Dobçinski'ye:*)

Buyurun, oturun lütfen.

KAYMAKAM

Olsun efendim, biz ayakta iyiyiz.

HLESTAKOV

Rica ederim, oturun azizim. Ne kadar konuksever, ne kadar iyi yürekli insanlar olduğunuzu şimdi anlıyorum; itiraf edeyim ki ben sizin şey için geldiğinizi sanmıştım...

(*Dobçinski'ye*:)

Ama oturun canım.

(Kaymakam'la Dobçinski otururlar. Bobçinski kapıdan başını uzatıp dinlemeye başlar.)

KAYMAKAM

(*Alçak sesle*.)

Biraz daha yürekli olmalı. Kimliğini gizli tutmak istiyor herhalde. İyi, biz de kanmış gibi yaparız; kim olduğunu hiç bilmiyor gibi davranalım bakalım.

(*Yüksek sesle*.)

Biz de, kentin pomeşçiklerinden Pyotr İvanoviç Dobçinski'yle birlikte, handaki yolculara hizmette kusur ediliyor mu diye bir bakmak için özellikle buraya geldik, çünkü ben görevini umursamayan diğer kaymakamlar gibi bir adam değilim; tabii bunu sırf görevim olduğu için değil, iyi bir Hıristiyan, bir hümanist olarak, herkese iyi davranılmasını arzuladığımdan yapıyorum aslında. İşte hayırlı bir rastlantı oldu da sizinle tanışma şerefine eriştik.

HLESTAKOV

Ben de sizinle tanıştığıma çok memnun oldum. Ne yalan söyleyeyim, siz olmasaydınız uzun süre burada kalacaktım; borcumu nasıl ödeyeceğime dair hiçbir fikrim yoktu doğrusu.

KAYMAKAM

(*Alçak sesle*.)

Borcunu nasıl ödeyeceğini bilmiyormuş; peki uydur bakalım.

(*Yüksek sesle*.)

İzin verirseniz, nereye gittiğinizi sorabilir miyim?

HLESTAKOV

Saratov'a, köyüme gidiyorum.

KAYMAKAM

(*Alaylı bir ifade takınarak alçak sesle*.)

Saratov'a gidiyormuş! Yalan söylerken adamın kılı bile kıpırdamıyor! Böylelerine karşı gözünü dört açacaksın.

(*Yüksek sesle*.)

İyi yapıyorsunuz. Yalnız yollarda at bulmak epey zor oluyormuş galiba; yine de yolculuk yapmak keyiflidir. Siz de daha çok kendi keyfiniz için yolculuk ediyorsunuz herhalde?

HLESTAKOV

Hayır azizim, beni babam çağırtmış. İhtiyar, bunca zamandır Peterburg'da olup da terfi edemeyişime öfkelenmiş. Peterburg'da her gelene Vladimir Nişanı taktıklarını sanıyor. Bir yolunu bulup onu da yollamalı ki, resmi

dairelerin halini kendi görsün.

KAYMAKAM
(*Alçak sesle*.)
Amma da atıyor yahu! Yaşlı babasını bile işin içine kattı!
(*Yüksek sesle*.)
Yolculuğunuz uzun mu sürecek?
HLESTAKOV
Doğrusunu söylemek gerekirse bilmiyorum. Babam, inatçı, odun kafalı sersemin tekidir. Ama bu kez dosdoğru “Ne derseniz deyin, ben Peterburg’dan başka yerde yaşayamam,” diyeceğim. Neden köylülerin arasında yaşamımı mahvedeyim, değil mi? Artık insanların farklı gereksinimleri var; ben de öğrenmeye açım elbette.
KAYMAKAM
(*Alçak sesle*.)
Gerçekten çok iyi yalan söylüyor! Adam atıyor, atıyor ama hiç kendini açık etmiyor! Üstelik ufak tefek, gösterişsiz bir adam; tırnağınla bile ezebilirmişsin gibi geliyor. Bak ben seni nasıl konuşturuyorum şimdi. Seni bülbül gibi şakıtmayı bilirim ben!
(*Yüksek sesle*.)
Çok doğru bir noktaya temas ettiniz. Taşrada ne yapılır ki? İşte biz de burada, gece gündüz demeden, hiçbir karşılık beklemeksizin anayurdumuz için çalışıyoruz; bunun karşılığını alıp almayacağımız bile belli değil.
(*Odaya şöyle bir göz atar*.)
Bu oda biraz küf kokuyor galiba?
HLESTAKOV
İğrenç bir oda; bir de tahtakurusu var ki böylesini ömrümde görmedim: Köpek gibi ısırıyorlar.
KAYMAKAM
Yapmayın yahu! Sizin gibi aydın bir konuk neler çekiyor böyle? Hem de dünyaya neden geldikleri belli olmayan, bir işe yaramaz tahtakuruları yüzünden. Burası biraz da karanlık galiba?
HLESTAKOV
Evet epey karanlık. Hancı mum vermeyi kesti. Kimi zaman içimden bir şeyler yapmak, bir şeyler okumak geliyor ama olanaksız: Karanlık, öyle karanlık ki.

KAYMAKAM

Size bir teklifte bulunmaya cüret edebilir miyim… ama yok, buna layık değilim.

HLESTAKOV

Nedir?

KAYMAKAM

Yok, yok, buna layık değilim!

HLESTAKOV

Söylesenize, nedir?

KAYMAKAM

Cesaret edebilsem… evimde sizin için çok güzel, aydınlık, rahat bir oda var da… Yok, olmaz, bu benim için çok büyük bir onur… Kızmayın; yemin ederim bunu yüreğimin tüm saflığıyla öneriyorum.

HLESTAKOV

Kızmıyorum, aksine böyle bir öneriyi memnuniyetle kabul ederim. Bu meyhanede kalmaktansa bir evde olmak benim için de daha iyi olur.

KAYMAKAM

Ah, ben de öyle memnun olurum ki! Eşim de çok sevinecektir! Benim de böyle bir huyum var işte: Çocukluğumdan bu yana çok konukseverimdir; hele bir de kültürlü bir konuğum olursa… Sakın bunu yaltaklanmak için söylediğimi sanmayın; ben o türde bir adam değilim, içimden geldiği gibi konuşurum.

HLESTAKOV

Çok teşekkürler. Ben de sizin gibiyim: İkiyüzlü insanları hiç sevmem. Açık yürekliliğiniz ve konukseverliğiniz çok hoşuma gitti; zaten ben de insanlardan sadakat ve saygıdan, saygı ve sadakatten başka bir şey beklemem.

9. Sahne

(Aynı kişiler, Uşak, arkasından da Osip girer.

Bobçinski kapı aralığından bakmaktadır.)

UŞAK
Beni mi istediniz?
HLESTAKOV
Evet; hesabı getir.
UŞAK
Daha önce hesabı vermiştim size.
HLESTAKOV
Senin aptal hesaplarını aklımda tutamam. Ne kadardı söyle?
UŞAK
İlk gün öğle yemeği istediniz, ikinci gün yalnızca alabalık yediniz, sonra da her şeyi veresiye aldınız.
HLESTAKOV
Budala! Kes saymayı. Hepsi ne kadar tutuyor onu söyle.
KAYMAKAM
Siz hiç rahatsız olmayın efendim; o da bekleyiversin.
(*Uşağa*.)
Defol git, biz sonra hesabı göndeririz.
HLESTAKOV
Böylesi daha iyi olur gerçekten.
(*Paraları cebine sokar*.)
(Uşak çıkar. Bobçinski hâlâ kapı aralığından bakmaktadır.)

10. Sahne

(Kaymakam, Hlestakov, Dobçinski.)

KAYMAKAM

Kentimizdeki kimi kurumları, örneğin Yoksulları Koruma Kurumu ya da bir başkasını şimdi mi teftiş etmek istersiniz?

HLESTAKOV

Oralarda ne var ki?

KAYMAKAM

Hiç işte işler nasıl… her şey yolunda mı diye…

HLESTAKOV

Hay, hay. Ben hazırım.

(Bobçinski kapıdan başını uzatır.)

KAYMAKAM

İsterseniz oradan da liseye geçeriz ve kentimizde ne kadar iyi bir eğitim verildiğini görürsünüz.

HLESTAKOV

Elbette, elbette.

KAYMAKAM

Sonra da hapishaneyi ziyaret edip mahkûmlara nasıl davranıldığını teftiş edersiniz; tabii isterseniz.

HLESTAKOV

İyi de neden hapishaneye gidelim? Yoksulları Koruma Kurumu'na bir göz atarız yeter.

KAYMAKAM

Nasıl isterseniz. Neyle gitmek istersiniz: Sizin arabayla mı benimkiyle mi?

HLESTAKOV

Sizinkiyle gidersek daha iyi olur.

KAYMAKAM

(*Dobçinski'ye*.)

Bu durumda, arabada size yer kalmıyor Pyotr İvanoviç.

DOBÇİNSKİ

Önemli değil, ben yayan gelirim.

KAYMAKAM

(*Alçak sesle Dobçinski'ye*.)

Dinleyin. Şimdi var gücünüzle koşup iki tane not ileteceksiniz: Birini Yoksulları Koruma Kurumu'na Zemlyanika'ya, diğerini de karıma.

(*Hlestakov'a*.)

Yüksek müsaadenizle, saygıdeğer konuğumuzu ağırlamak üzere hazırlık yapması için eşime bir not yazabilir miyim?

HLESTAKOV

Ne demek?.. Buyurun mürekkep burada; yalnız kâğıt var mı bilmiyorum…Bu hesap pusulası olur mu acaba?

KAYMAKAM

Tamam ona yazayım.

(*Yazarken kendi kendine mırıldanır*.)

Bakalım işkembeni doldurup şişeleri devirdikten sonra neler olacak? Bizim öyle bir Madeiramız vardır ki başta güzel gelir ama, fillerin bile ayağını yerden keser. Yalnız nasıl bir adamdır, nereye kadar ondan çekinmek gerek bir öğrensem!

(*Notları yazıp Dobçinski'ye verir.*

Dobçinski kapıya doğru giderken kapı kırılır

ve Bobçinski kapıyla birlikte gürültüyle sahneye yuvarlanır. Herkes çığlık atar. Bobçinski ayağa kalkar.)

HLESTAKOV

Nasılsınız? Bir yeriniz yaralandı mı?

BOBÇİNSKİ

Hayır efendim, bir şeyim yok; burnumun üstü biraz çizildi o kadar! Hemen Hristian İvanoviç'e gidip biraz merhem sürerim geçer.

KAYMAKAM

(*Bobçinski'ye sitemkâr jestler yapar; Hlestakov'a*:)

Bir şeyi yok efendim. Kulunuzu bağışlayın! Uşağınıza söyleyeyim de bavulunuzu bize götürsün.

(*Osip'e*.)

Bütün eşyaları bize götür azizim; kaymakamın evi dersen herkes gösterir. Buyurun efendim!

(*Hlestakov'un çıkmasını bekleyip ardından o da çıkar, ama hemen geri döner ve Bobçinski'yi paylar*.)

Ah, ne adamsınız! Düşecek başka yer bulamadınız sanki! Ne biçim düştünüz öyle.

(*Çıkar; Bobçinski de onu izler* ve *perde iner.)*

III. Perde

(Kaymakam’ın evi, ilk perdedeki oda.)

1. Sahne

(Anna Andreyevna ile Marya Antonovna,

ilk perdedeki gibi pencerenin önünde durmaktadırlar.)

ANNA ANDREYEVNA

Al işte, senin aptal cilvelerin yüzünden bir saattir burada dikilip duruyoruz: Tamamen hazırmış sözde; yok efendim illa bir yerlerini kurcalayacak... Onu hiç dinlememeliydim. Öff, canım sıkıldı! Sokakta da kimsecikler yok! Herkes ölmüş sanki.

MARYA ANTONOVNA

Bir iki dakika sonra her şeyi öğreneceğimizden eminim anneciğim. Avdotya birazdan döner.

(*Pencereden bakıp bağırır*.)

Ah, anneciğim, anneciğim! Sokağın başından biri geliyor.

ANNA ANDREYEVNA

Hani nerede? Sen hep uydurursun zaten. A, doğruymuş. Kim acaba? Kısa boylu… frak giymiş… Kim olabilir ki, ha? Ay yine sıkıntı bastı! Kim bu yahu?

MARYA ANTONOVNA

Dobçinski, anneciğim.

ANNA ANDREYEVNA

Ne Dobçinski'si? Hep uyduruyorsun sen de… Dobçinski falan değil bu.

(*Mendilini sallayarak*.)

Hey, siz, biraz gelsenize! Çabuk olun!

MARYA ANTONOVNA

Yemin ederim bu Dobçinski anneciğim.

ANNA ANDREYEVNA

Kasten, bana inat olsun diye böyle söylüyorsun. Dobçinski değil diyorum sana.

MARYA ANTONOVNA

Peki kim? Kim, anneciğim? Dobçinski olduğunu görüyorsunuz işte.

ANNA ANDREYEVNA

Tamam, Dobçinski'ymiş, şimdi gördüm; neden tartışma çıkarıyorsun?

(*Pencereden bağırır*.)

Acele edin, acele edin! Çok yavaş yürüyorsunuz. Ne oldu, diğerleri nerede? Ha? Oradan söyleseniz de olur canım. Ne? Çok mu sert? Ha? Ya kocam, kocam ne yaptı?

(*Pencereden biraz çekilip sıkıntıyla*.)

Ne aptal; içeri girmeden hiçbir şey söylemeyecekmiş.

2. Sahne

(Aynı kişiler ve Dobçinski.)

ANNA ANDREYEVNA

Söylesenize siz de hiç insaf yok mu? Ben de sizi nazik bir adam zannederdim, ama herkes dışarı çıkınca siz de hemen arkalarından koştunuz! Ben de şimdiye dek kimseden bir şey öğrenemedim. Hiç utanmıyor musunuz? Ben sizin Vaneçka'yla, Lizanka'yı vaftiz ettirmedim mi? Sizinse şu yaptığınıza bakın!

DOBÇİNSKİ

Hanımefendi, gördüklerimi size anlatmak için öyle bir koştum ki soluğum tıkandı yemin ederim. Saygılar sunarım Marya Antonovna.

MARYA ANTONOVNA

Merhaba Pyotr İvanoviç.

ANNA ANDREYEVNA

Peki ne oldu? Söylesenize neler oldu orada?

DOBÇİNSKİ

Anton Antonoviç size bir not yolladı.

ANNA ANDREYEVNA

Peki adam kimmiş? General mi?

DOBÇİNSKİ

Yok general değil ama general gibi davranıyor: Eğitimli, havalı bir adam.

ANNA ANDREYEVNA

A! Kocama gelişini bildirdikleri adam o muymuş?

DOBÇİNSKİ

Ta kendisi. Bunu ilk anlayan da Pyotr İvanoviç'le benim.

ANNA ANDREYEVNA

Ee, söyleyin, neler oldu?

DOBÇİNSKİ

Her şey kontrol altında Tanrı'ya şükür. Başlangıçta, Anton Antonoviç'e epey sert davrandı, evet efendim: Handa her şeyin kötü olduğunu söyledi, "Senin yüzünden hapse giremem," diyerek kızdı; ama sonra Anton Antonoviç'in suçsuz olduğunu anladı, sonra onunla sohbet etmeye başladı ve Tanrı'ya şükür bütün fikirlerini değiştirdi de her şey yoluna girdi. Şimdi

de birlikte Yoksulları Koruma Kurumu'nu teftişe gittiler… Oysa Anton Antonoviç gizli bir şikâyet var sanıyordu; itiraf edeyim ki ben de birazcık korkmuştum.

ANNA ANDREYEVNA

İyi de niye korkuyorsunuz? Memur falan değilsiniz ki.

DOBÇİNSKİ

Öyle ama, yüksek rütbeliler konuşurken biraz ürküyorsunuz.

ANNA ANDREYEVNA

Neyse… bırakalım bu saçmalıkları. Söyleyin, nasıl bir adam? Yaşlı mı genç mi?

DOBÇİNSKİ

Genç, hem de epey genç; yirmili yaşlarda gösteriyor. Ama tam yaşlı bir adam gibi konuşuyor: "Rica ederim, oraya da gideriz, buraya da," falan diyor…

(*Ellerini sallayarak*.)

Öyle mükemmel konuşuyor ki. "Yazmayı, okumayı çok severim; ama odanın biraz karanlık olması bunlara engel oluyor," dedi.

ANNA ANDREYEVNA

Peki nasıl biri: Esmer mi sarışın mı?

DOBÇİNSKİ

Yok daha çok kumral. Ama öyle vahşi, öyle canlı gözleri var ki insanı şaşkına çeviriyor.

ANNA ANDREYEVNA

Peki notta ne yazıyor?

(*Okur*.)

"Sevgilim, epey kötü bir durumdaydım ama Tanrı'nın yardımıyla iki tane hıyar turşusu, ayrıca yarım porsiyon havyar, bir ruble yirmi beş kapik…"

(*Okumayı bırakır*.)

Hiçbir şey anlamadım, hıyar turşusu, havyar falan da nedir?

DOBÇİNSKİ

Ah, Anton Antonoviç aceleyle bir kâğıda yazıverdi; hesap pusulasına galiba.

ANNA ANDREYEVNA

Ha, evet.

(*Okumaya devam eder*.)

“Tanrı’nın yardımıyla her şey yolunda gidecek sanırım. Hemen saygıdeğer konuğumuz için sarı duvar kâğıtlı odayı hazırlat; yemekle hiç uğraşma, çünkü yemeği Yoksulları Koruma Kurumu’nda, Artemi Filippoviç’le yiyeceğiz, yalnız bolca şarap olmalı. Tüccar Abdulin’e haber yolla en iyi şaraplarını yollasın yoksa mahzenini alt üst ederim. Elceğizlerini öperim sevgilim; kocan Anton Skvoznik-Dmuhanovski…” Ah Tanrım! Acele etmeliyiz! Hey kimse yok mu burada? Mişka!

DOBÇİNSKİ

(*Kapıya koşup bağırır*.)

Mişka! Mişka! Mişka!

(Mişka girer.)

ANNA ANDREYEVNA

Bana bak, doğruca tüccar Abdulin’e koş… ama dur, önce bir şeyler yazayım.

(*Masaya oturup bir not yazmaya başlar ve bir yandan da konuşur*.)

Bu notu arabacı Sidor’a ver, tüccar Abdulin’e götürsün ve şarap alıp gelsin. Sen de koş konuğun odasını hazırla. Döşek, su tası gibi şeyler koy.

DOBÇİNSKİ

Neyse Anna Andreyevna, ben bir koşu gideyim de neler yapıyor öğreneyim.

ANNA ANDREYEVNA

Gidin, gidin! Sizi tutmuyorum ya.

3. Sahne

(Anna Andreyevna ve Marya Antonovna.)

ANNA ANDREYEVNA

Haydi Maşenka, şimdi süslenme zamanı. Ne de olsa adam başkentte yaşıyor; umarım bizde gülecek bir şey bulmaz. Mavi farbalalı elbiseni giy, sana en çok o yakışıyor.

MARYA ANTONOVNA

Öf anne, maviymiş! O elbiseden hiç hoşlanmıyorum; Lyapkina-Tyapkina da Zemlyanika'nın kızı da mavi giyerler. Mavi olmaz, çiçekli elbisemi giysem daha iyi.

ANNA ANDREYEVNA

Çiçekli mi?.. Bunu sırf bana inat olsun diye yapıyorsun. İnan mavi elbise sana hepsinden çok yakışacak, çünkü ben de açık sarı elbisemi giyeceğim; en çok onu seviyorum.

MARYA ANTONOVNA

Ah anneciğim, açık sarı size hiç yakışmıyor!

ANNA ANDREYEVNA

Hiç yakışmıyor mu?

MARYA ANTONOVNA

Yakışmıyor, yemin ederim yakışmıyor; yakışması için gözlerinizin koyu renk olması gerek.

ANNA ANDREYEVNA

Amma da yaptın! Peki benim gözlerim koyu renk değil mi? Hem de kopkoyu. Saçma sapan konuşma! Hem koyu olmasa, fal açarken kendim için neden sinek kızını tutuyorum o zaman?

MARYA ANTONOVNA

Ah, anneciğim! Size kupa kızı daha uygun olur.

ANNA ANDREYEVNA

Büsbütün saçmaladın şimdi! Ben hiç de kupa kızı falan olamam.

(*Marya Antonovna'yla birlikte acele acele çıkarlar;*
sahne arkasından konuşmaya devam eder.)

Amma da uydurdu ha! Kupa kızıymış! Nereden aklına geldi Tanrı bilir!

(Onlar çıkarken yan kapı açılır ve Mişka ortalığı süpürerek dışarı çıkar. Diğer kapıdan da başında bir bavulla Osip girer.)

4. Sahne

(Mişka ve Osip.)

OSİP

Nereye geçeyim?

MİŞKA

Buraya amcacığım, buraya.

OSİP

Dur, önce bir soluk alayım. Yaşam ne berbat yahu! Mide boşken, en hafif yük bile insana ağır geliyor galiba.

MİŞKA

General hemen mi gelecek amca?

OSİP

Hangi general?

MİŞKA

Efendin işte.

OSİP

Efendim mi? Ne generali yahu?

MİŞKA

General değil mi yoksa?

OSİP

General ama başka türlü general.

MİŞKA

Nasıl yani, normal generalin üstü mü astı mı?

OSİP

Üstü.

MİŞKA

Deme yahu? İşe bak! Demek bunca şamata bu yüzden.

OSİP

Baksana delikanlı; gördüğüm kadarıyla epey uyanıksın. Bana yiyecek bir şeyler hazırlayıversene.

MİŞKA

Sizin için henüz hiçbir şey hazırlanmadı amcacığım. Tabii siz öyle sıradan yemekler yemezsiniz; yemeğiniz efendiniz masaya oturunca verilecek.

OSİP

Peki neymiş sıradan yemekleriniz?

MİŞKA

Lahana çorbası, lapa bir de börek.

OSİP

Lahana çorbası, lapa, börek fark etmez, ver sen! Önemli değil, ne olursa yeriz. Haydi şu bavulu götürelim! Bu odanın başka çıkışı var mı?

MİŞKA

Var.

(İkisi birlikte, bavulu yan odaya götürürler.)

5. Sahne

(Polisler kapının iki kanadını da açar. Hlestakov girer;

Kaymakam, Yoksulları Koruma Kurumu Müdürü,

Lise Müdürü, Dobçinski ve burnunda küçük bir bantla Bobçinski de onu izlerler. Kaymakam, polislere yerdeki bir kâğıt parçasını gösterir; onlar da çabucak koşup, itişerek, kâğıdı kaldırırlar.)

HLESTAKOV

Kurumlar çok güzel! Bütün yolculara kentinizi gezdirmenizden hoşlandım. Diğer kentlerde bana hiçbir şey göstermediler.

KAYMAKAM

Yüksek müsaadenizle şunu söyleyeyim: Diğer kentlerdeki yönetici ve memurlar hep kendilerini, yani kendi çıkarlarını gözetir. Ama buradaki herkes, onurla ve özenle hizmet ederek baştakilerin ilgisine mazhar olmaktan başka bir şey düşünmez diyebiliriz.

HLESTAKOV

Yemek çok güzeldi; yemekten patlayacaktım az daha. Sizde yemekler her gün böyle midir?

KAYMAKAM

Yalnız saygıdeğer konuğumuz için böyleydi.

HLESTAKOV

Yemek yemeyi çok severim. İnsan yaşamın bütün zevklerini tatmalı. Adı neydi o balığın?

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

(*Koşarak yanına gelir*.)

Tuzlanmış morina balığı efendim.

HLESTAKOV

Çok lezzetliydi. Nerede yemek yemiştik? Hastanede, değil mi?

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Evet, tam dediğiniz gibi hastanede efendim.

HLESTAKOV

Ha hatırladım, bir sürü yatak da vardı. Peki hastalar iyileşti mi? Sanırım çok az hasta vardı.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

On kişiden fazla kalmadı; diğerlerinin hepsi iyileşti. Tabii düzenli, disiplinli çalışma sayesinde. Ben yönetime geçtikten sonra –büyük olasılıkla bu size inanılmaz gelecek– hepsi iyileşmeye başladı. Hatta hiç yatmadan iyileşen hastalar bile oldu; tabii bunda ilaç tedavisinin olduğu kadar, dürüstlük ve disiplinin de payı var.

KAYMAKAM

İzninizle ben de şunu belirteyim: Bir kaymakamın görevi inanılmayacak denli zordur! Öyle çok işimiz var ki, temizlik, onarım, çevre düzenlemesi... kısacası en akıllı insan bile bu durum karşısında zorlanabilir; ama Tanrı'ya şükür burada her şey yolunda. Başka bir kaymakam olsa kendi çıkarını düşünür elbette; ama inanın bana ben, yatmaya gittiğimde bile hep şunu düşünürüm: "Yüce Tanrım, amirlerim benim bu çalışmalarımı görüp memnun olacaklar mı acaba?.." Beni ödüllendirip ödüllendirmeyecekleri elbette kendi bilecekleri iş; benim yüreğim rahat olsun yeter. Kentteki her şey düzenli, sokaklar tertemiz, mahkûmlara iyi bakılıyor, çok az ayyaş var... Neden daha fazlasını isteyeyim? Ah, ah, benim yükselmek, rütbe almak gibi bir derdim yok. Bunların hepsi akıl çelici şeyler elbet ama, erdemin yanında lafları bile edilmez.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

(*Alçak sesle*.)

Amma da atıyor serseri! Tanrı yetenek vermiş tabii!

HLESTAKOV

Haklısınız. Ben de ara sıra düşüncelere dalmayı severim: Sonra da bazen düzyazı, bazen mısralar olarak kâğıda dökerim onları.

BOBÇİNSKİ

(*Dobçinski'ye*.)

Ne hoş, ne hoş, Pyotr İvanoviç! Ne güzel yorumlar... Okumuş adam anlaşılan.

HLESTAKOV

Söylesenize, sizin buralarda eğlence yerleri, örneğin kâğıt falan oynayacak bir yer yok mudur?

KAYMAKAM

(*Alçak sesle*.)

Hah, hangi bostana taş attığını anladık azizim!

(*Yüksek sesle*.)

Tanrı korusun! Burada, hiç o türden toplantılar yapılmaz. Benim de elime oyun kâğıdı almışlığım yoktur; dahası nasıl oynanacağını bile

bilmem. Kâğıt oyunları hiçbir zaman ilgimi çekmedi; bir kupa papazı veya başka bir kâğıt görsem hemen bir bulantı gelir, kusacak gibi olurum. Bakın bir defasında oyun olsun diye çocuklara iskambil kâğıdından kule yapmıştım, bütün gece rüyama girdi lanet olası kâğıtlar. Tanrı cezalarını versin! İnsan değerli zamanını iskambil kâğıtlarıyla nasıl harcar?

LUKA LUKİÇ

(*Alçak sesle*.)

Daha dün yüz rublemi aldın ama namussuz.

KAYMAKAM

Ben zamanımı yönetim işlerine ayırmayı yeğlerim.

HLESTAKOV

Yok yahu, siz boşuna bunca... Neyse herkesin görüşü ve yaklaşımı farklı tabii. Örneğin üç katı artıracağınıza oyundan çekilirseniz... kuşkusuz... Yok ama böyle demeyin; bazen kâğıt oynamak çok hoş olabilir.

6. Sahne

(Aynı kişiler, Anna Andreyevna ve Marya Antonovna.)

KAYMAKAM

İzninizle ailemi takdim edeyim: Eşim ve kızım.

HLESTAKOV

(*Eğilerek selamlar*.)

Sizinle tanışmak şerefine eriştiğim çok memnun oldum hanımefendi.

ANNA ANDREYEVNA

Sizin gibi biriyle tanışmak bizim için daha büyük bir onurdur.

HLESTAKOV

(*Cakayla*.)

Rica ederim hanımefendi; tam aksine, sizinle tanışmak benim için daha büyük bir mutluluk.

ANNA ANDREYEVNA

Nasıl olur efendim? Herhalde kompliman olarak söylüyorsunuz. Buyurun oturun rica ederim.

HLESTAKOV

Sizin yanınızda ayakta durmak bile büyük onurdur; yine de ısrar ediyorsanız otururum. Sonunda yanınızda oturabildiğim için ne denli mutluyum anlatamam.

ANNA ANDREYEVNA

Rica ederim, komplimanlarınızı üzerime almaya dahi cesaret edemem... Başkent yaşamından sonra burası size epey yavan geliyordur sanırım.

HLESTAKOV

Hem de son derece yavan; Comprenez vous5, sosyete yaşamına alıştıktan sonra, birden kendini yollarda bulmak: Pis hanlar, insanların kara cahilliği... ama itiraf etmeliyim ki bunların...

(*Cakayla Anna Andreyevna'ya bakar*.)

karşılığını fazlasıyla aldım...

ANNA ANDREYEVNA

Ne kötü şeyler çekmişsiniz gerçekten.

HLESTAKOV

Ama şu anda gayet keyifliyim hanımefendi.

ANNA ANDREYEVNA

Ah, yapmayın! Bana büyük bir onur bahşediyorsunuz. Bu kadarını da hak etmiyorum.

HLESTAKOV

Neden hak etmeyeceksiniz?

ANNA ANDREYEVNA

Bir kere taşrada yaşıyorum...

HLESTAKOV

Ama taşranın da kendine özgü güzellikleri, doğası vardır... Peterburg'la karşılaştırılamaz elbette! Ah, Peterburg! Orada yaşam bambaşkadır! Belki de benim önemsiz biri olduğumu düşünüyorsunuzdur; aksine, bölüm şefimizle çok yakınım. Bazen omzuma vurarak, "Haydi yemeği bizde yiyelim kardeş!" bile der. Bölüme de en fazla iki dakikalığına uğrayıp "Bu böyle, şu şöyle yapılacak!" deyip çıkarım. Oradaki memur da alır kalemi eline, sıçan gibi sinerek yazar durur... Hatta bir keresinde başmüfettiş olmamı bile istediler de ben ne gereği var diye düşünüp reddettim. Düşünsenize, bekçi elinde fırçayla, ben daha merdivenlerdeyken ardımdan koşup, "İzin verin de çizmelerinizi parlatayım İvan Aleksandroviç," deyip duracaktı.

(*Kaymakam'a*.)

Siz neden ayakta dikiliyorsunuz bayım? Oturun lütfen!

(Hepsi aynı anda yanıt verir.)

KAYMAKAM

Sizin rütbenizde birinin karşısında ayakta durmak bile onur verici.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Biz ayakta duralım.

LUKA LUKİÇ

Siz bizi merak etmeyin hiç.

HLESTAKOV

Bırakın rütbeyi falan da oturun lütfen.

(Kaymakam ve diğerleri oturur.)

HLESTAKOV

Ben resmiyetten hiç hoşlanmam. Aksine kimseye görünmeden geçip gitmeye çalışırım hep. Ama gizlenmeyi de bir türlü beceremem! Nereye gitsem, hemen tanıyıp, "İşte İvan Aleksandroviç geliyor!" derler. Hatta bir defasında beni başkomutan bile sanmışlardı; askerler nöbet yerlerini bırakıp ellerinde silahlarıyla beni selamlamaya çıkmıştı. Dostum olan subayları sonradan "Ya kardeş, gerçekten başkomutan sandık seni," demişti.

ANNA ANDREYEVNA

Gerçekten mi?

HLESTAKOV

Güzel aktrislerle tanışıklığım da vardır. Pek çok vodvil de yazdım... Edebiyatçılarla da aram iyidir. Puşkin’le çok iyi dostuz. Ona sık sık “Ne haber Puşkin kardeş?” diye sorarım; o da “Bildiğin gibi kardeş, geçinip gidiyoruz işte...” diye yanıt verir. Çok ilginç bir adamdır.

ANNA ANDREYEVNA

Siz de yazıyorsunuz demek? Yazar olmak çok keyifli olmalı! Herhalde dergilerde de yazıyorsunuzdur, değil mi?

HLESTAKOV

Evet, dergilere yazarım. Pek çok eserim de yayımlandı: “Figaro’nun Düğünü”, “Robert le Diable”, “Norma” gibi. Daha adlarını hatırlayamadıklarım da var. Bunları da rastlantı sonucu yazdım; aslında yazmak istemiyordum ama, tiyatro müdürü “Lütfen bir şeyler yaz azizim,” dedi. Ben de düşünüp, “Peki yazayım!” dedim. Sonra da oturup, bir gecede hepsini yazıp bitirdim; herkes şaşkına döndü. Kafam olağanüstü düşüncelerle doludur. Baron Brambeus6 imzasıyla çıkan her şeyi, “Umut Gemisi”ni7, “Moskova Postası”ndaki8 tüm yazıları... ben yazdım.

ANNA ANDREYEVNA

Yani Baron Brambeus siz misiniz?

HLESTAKOV

Evet benim; ayrıca dergideki bütün yazıları da ben düzeltirim. Smirdin9 bu iş için yılda kırk bin ruble ödüyor.

ANNA ANDREYEVNA

“Yuri Miloslavski”10 de sizin yapıtınız, değil mi?

HLESTAKOV

Evet benim yapıtım.

MARYA ANTONOVNA

Ama kitapta Bay Zagoskin’in11 adı yazıyor anneciğim.

ANNA ANDREYEVNA

Al işte; illa bir tartışma çıkaracak.

HLESTAKOV

Ah, evet, kızınız haklı, kitap Zagoskin’in; ama başka bir “Yuri Miloslavski” daha var, işte onu ben yazdım.

ANNA ANDREYEVNA

Ben de sizinkini okudum galiba. Öyle harika yazılmış ki!

HLESTAKOV

Bir edebiyatçı olduğumu itiraf ediyorum. Evim de Peterburg'da birinci sıradadır. İvan Aleksandroviç'in evini herkes bilir.

(*Diğerlerine dönerek.*)

Baylar, yolunuz Peterburg'a düşerse hepinizi evime beklerim; rica ederim bana uğramak lütfunu esirgemeyin. Hem evimde balolar da veririm.

ANNA ANDREYEVNA

Mutlaka çok görkemli, çok güzel balolar veriyorsunuzdur!

HLESTAKOV

Ya, hiç sormayın. Örneğin masada duran karpuz bile yedi yüz ruble değerindedir. Çorba da tenceresiyle, Paris'ten gelir; kapağını kaldırınca, benzersiz bir koku yayılır etrafa. Her gün bir baloya giderim. Bir de iskambil grubumuz var: Dışişleri Bakanı, Fransız, İngiliz, Alman Elçileri ve ben. Öyle çok oynuyoruz ki artık bıkkınlık geldi ama. Dördüncü kattaki evime geldiğimde hizmetçime: "Al şu paltomu Mavruşka..." derim. Ama durun yanlış söyledim; birinci katta oturduğumu unuttum bir an. Yalnız bir merdivenim vardır... Ama sabah ben daha yeni uyandığımda, antremin halini görmelisiniz. Kontlar, prensler toplanmış, yabanarısı gibi içeride vızıldanır dururlar; tek duyduğunuz ses şudur: vızz... vızz... vızz... Kimi zaman bakan da gelir...

(*Kaymakam ve arkadaşları korkuyla sandalyelerinden fırlarlar*.)

Hatta bana gelen paketlerde "ekselansları" diye yazılır. Bir keresinde de bütün bölümü tek başıma yönetmiştim. Garip ama müdür birden ortadan kayboluvermişti ve nerede olduğunu da bilen yoktu. Doğal olarak, yerine kimin, nasıl atanacağına dair söylentiler başladı. Pek çok general gönüllü oldu ama başarılı olamadılar. Kolay bir görev gibi görünse de, işe girişti mi şeytan bile içinden çıkamaz! Sonra yapacak bir şey olmadığını görünce bana geldiler. Hemen sokaklar haberci doldu... düşünsenize bir tek kişi için, otuz beş bin haberci! Gözünüzün önünde bir canlandırsanıza! "Lütfen bölümün başına geçin İvan Aleksandroviç," dediler. Açıkçası başta biraz şaşırıp geceliğimle dışarı çıkmışım; reddetmek niyetindeydim ama sonra, hükümetin kulağına gideceğini, hem de sicilime işleneceğini düşündüm... "Peki, baylar, bu sorumluluğu kabul ediyorum," dedim, "Dediğiniz gibi olsun bakalım," dedim, "Ama hareketlerinize dikkat edin!.. Ben uyanığımdır!"dedim. Sonra da tam istediğim gibi oldu: Ben bölümün başına geçince, karşımdaki herkes, sanki deprem oluyormuş gibi, korkusundan tir tir titredi.

(*Kaymakam ve arkadaşları korkudan titremeye başlarlar. Hlestakov iyice coşarak devam eder*.)

Yoo! Benimle şaka olmaz. Herkesin gözünü yıldırmasını bilirim. Hükümetin bile benden ödü kopar. Öyle değil mi efendim? Ben böyle bir adamım işte! Kimse bana karışamaz... herkese “Ben işimi bilirim,” derim. Ben her yerdeyim, her yerde! Her gün saraya giderim. Beni yakında feldmareşal bile...

(*Ayağı kayar ve düşecek gibi olur; ama memurlar büyük bir saygıyla onu tutarlar*.)

KAYMAKAM

(*Bütün bedeni titreyerek yaklaşır ve bir şeyler söylemeye çalışır*.)

E... eek... eks...

HLESTAKOV

(*Ters, haşin bir sesle*.)

Ne oldu?

KAYMAKAM

E..ek..

HLESTAKOV

(*Aynı sesle*.)

Hiçbir şey anlamıyorum, neler saçmalıyorsunuz?

KAYMAKAM

Ek... ekselansları, dinlenmek isterler mi?.. Odanız hazır da.

HLESTAKOV

Dinlenmekmiş, ne saçma. Ya da haydi dinleneyim biraz. Yemekleriniz çok güzeldi baylar... Çok hoşuma gitti, çok memnun oldum.

(*Söylev verir gibi*.)

Morina! Morina balığı!

(*Yandaki odaya geçer. Kaymakam da onu izler*.)

7. Sahne

(Hlestakov ve Kaymakam hariç aynı kişiler.)

BOBÇİNSKİ
(*Dobçinski'ye*.)
Adamı gördünüz mü Pyotr İvanoviç? Adam dediğin böyle olur işte! Ömrüm boyunca böyle önemli birinin huzurunda bulunmamıştım; korkudan ölecektim az daha. Acaba rütbesi nedir, ne dersiniz Pyotr İvanoviç?
DOBÇİNSKİ
Generalden aşağı değil sanırım.
BOBÇİNSKİ
Böyle bir adama general rütbesi bile az bence! Generalse de, mutlaka başkomutan falandır. Hükümeti bile nasıl sindirmiş, duymadınız mı? Hemen koşup Ammos Fyodoroviç'le Karobkin'e anlatalım. Hoşça kalın Anna Andreyevna!
DOBÇİNSKİ
Hoşça kalın hanımefendiciğim!
(Çıkarlar.)
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
(*Luka Lukiç'e:*)
Bayağı korktum. Neden korktuğumu da anlamadım. Şu halimize bak, üniformalarımızı bile giymedik. Uyanınca Peterburg'a bir rapor yollamaya kalkarsa ne olacak?
(*Düşüncelere dalmış bir halde*, *Lise Müdürü'yle birlikte çıkarlar. Lise Müdürü çıkarken "Hoşça kalın hanımefendi" der*.)

8. Sahne

(Anna Andreyevna ve Marya Antonovna.)

ANNA ANDREYEVNA

Ah, ne hoş adam!

MARYA ANTONOVNA

Ah, ne sevimli adam!

ANNA ANDREYEVNA

Davranışları ne kadar inceydi! Başkentli olduğu hemen anlaşılıyor. Hali, tavrı, her şeyi... Ah, ne hoştu! Böyle gençlere bayılırım! Aklım başımdan gitti neredeyse. O da benden hoşlandı ama; dikkat ettim de gözlerini benden alamıyordu.

MARYA ANTONOVNA

Ah anneciğim, asıl bana bakıyordu!

ANNA ANDREYEVNA

Rica ederim saçmalama yine! Hiç sırası değil.

MARYA ANTONOVNA

Hayır anneciğim, doğru söylüyorum!

ANNA ANDREYEVNA

Al işte! Tanrım, yine tartışmaya başladı! Yeter, kes artık! Neden sana baksın ki? sana bakması için sebep var mı hiç?

MARYA ANTONOVNA

Yemin ederim hep bana baktı anneciğim. Edebiyattan söz ederken baktı, sonra elçilerle kâğıt oynadığını anlatırken baktı...

ANNA ANDREYEVNA

Belki bir iki kere, öylesine bakmıştır. Belki kendi kendisine “Haydi şuna da bir bakayım!” demiştir.

9. Sahne

(Aynı kişiler ve Kaymakam.)

KAYMAKAM

Şişt... şişt...

ANNA ANDREYEVNA

Ne??

KAYMAKAM

Bu kadar içirmekle iyi etmedim. Anlattıklarının yarısı bile doğruysa ne yaparız?

(*Düşünür*.)

Nasıl doğru olmasın? İnsan içti mi, içindeki her şeyi dışarı döker; yüreğindeki her şey diline vurur. Biraz atar elbette; ama atmadan da konuşulmaz ki. Bakanlarla kâğıt oynuyor, saraya gidiyormuş... Bunlar doğruysa durum fena... Kahretsin, bunları düşündükçe iyice kafam karışıyor; çan kulesine çıkmışım ya da asılacakmışım gibi başım dönüyor.

ANNA ANDREYEVNA

Bense onun yanında hiç çekingenlik hissetmedim; eğitimli, aydın, yüksek tabakadan biri gibi geldi bana, rütbesi de hiç umurumda değil.

KAYMAKAM

Ah siz kadınlar! Hoş bir söz duymak size yeter! Boyuna ipe sapa gelmez şeylerle uğraşırsınız! Ağzınızdan da mutlaka bir şeyler kaçırırsınız. Sonra da kocanızı umursamadan sizi kırbaçlarlar. Canımın içi, adamla sanki karşında Dobçinski varmış gibi rahat konuştun.

ANNA ANDREYEVNA

Bunun için meraklanma sen. Bizim de bir bildiğimiz var elbet...

(*Kızına anlamlı bir bakış atar*.)

KAYMAKAM

(*Alçak sesle*.)

Sizinle de konuşulmaz ki!.. Ah, şu halime bak! Korkudan kendime gelemedim bir türlü.

(*Kapıyı açıp dışarıya seslenir*.)

Mişka, bana polisler Svistunov'la Derjimorda'yı çağırsana; buralarda olacaklar, belki de avludadırlar.

((*Kısa bir süre sustuktan sonra*.)

Artık dünya garip bir yer oldu; çelimsiz, ufak tefek adamlar bile önemli kişiler olabiliyor, ama kim olduklarını nasıl anlayacaksın ki? Asker olsa hemen anlarsın ama frak giydiler mi kanatsız sineklere benziyorlar. Bak demin handayken kendini hiç açık etmiyor, öyle kinayeli, öyle belirsiz konuşuyordu ki hiçbir şey anlayamazdın. Şimdiyse her şeyi anlattı. Hatta gereğinden fazlasını bile söyledi. Daha toy olduğu belli canım.

10. Sahne

(Aynı kişiler ve Osip. Hepsi elleriyle işaretler yaparak Osip’e doğru koşarlar.)

ANNA ANDREYEVNA
Biraz gelsene kuzum!
KAYMAKAM
Şişt!.. Ne oldu? Uyudu mu?
OSİP
Daha değil, dönüp duruyor..
ANNA ANDREYEVNA
Baksana, adın ne senin?
OSİP
Osip, hanımefendi.
KAYMAKAM
(*Karısına ve kızına*.)
Yeter, kesin artık!
(*Osip’e:*)
Ee dostum, iyice doyurdular mı karnını?
OSİP
Doyurdular efendim, bol bol yemek verdiler sağ olsunlar.
ANNA ANDREYEVNA
Söylesene, efendine sık sık kontlar, prensler gelir mi?
OSİP
(*Alçak sesle*.)
Ne diyeceğim şimdi? Böyle güzel yemek verdiklerine göre belki sonra daha da iyisini verirler.
(*Yüksek sesle*.)
Evet kontların geldiği olur.
MARYA ANTONOVNA
Efendin ne kadar hoş biri Osip!
ANNA ANDREYEVNA
Osip, lütfen söyler misin, efendin...
KAYMAKAM

Kesin artık canım! Bu saçmalıklarla benim işimi engelliyorsunuz. Peki dostum efendin...

ANNA ANDREYEVNA

Efendinin rütbesi ne?

OSİP

Bildiğiniz rütbe işte..

KAYMAKAM

Ah Tanrım, kesin şu aptal soruşturmayı artık! İşle ilgili tek sözcük ettirmiyorsunuz adama. Neyse dostum, efendin nasıl biridir?.. Sert mi? Sinirli mi, azarlar mı?

OSİP

Düzeni sever. Her şeyin yolunda olmasını ister.

KAYMAKAM

Senden hoşlandım. İyi bir adama benziyorsun. Eh madem...

ANNA ANDREYEVNA

Baksana Osip, efendin başkentte üniformayla mı dolaşır yoksa...

KAYMAKAM

Yemin ederim sıktınız artık, çıngıraklı yılan gibisiniz yahu! Burada önemli, hayati bir meseleyi konuşuyoruz...

(*Osip'e:*)

Neyse, cidden senden çok hoşlandım dostum. Yollardayken, hele hava da soğuksa, bazen insanın canı bir fincan çay içmek ister, bilirsin. Al sana iki ruble, benden bir çay içersin.

OSİP

((*Paraları alır*.)

Çok teşekkür ederim efendim. Bir yoksula yardım ettiğiniz için Tanrı sizi korusun!

KAYMAKAM

Tamam, tamam, benim için de zevkti. Şimdi dostum...

ANNA ANDREYEVNA

Osip, efendin en çok hangi renk gözlerden hoşlanır?

MARYA ANTONOVNA

Ah Osipciğim, efendinin öyle tatlı bir burnu var ki!..

KAYMAKAMM

Bir dakika izin verin yahu!..

(*Osip'e:*)

Söylesene dostum, efendinin en çok ilgisini çeken şey nedir; yani yoldayken en çok neden hoşlanır?

OSİP

Duruma göre değişir, her şeyden hoşlanabilir. En sevdiği şey de görkemli ziyafetler verilmesidir.

KAYMAKAM

Görkemli ziyafetler mi?

OSİP

Evet. Ben onun kölesi olduğum halde, bana da özen gösterilmesini ister. Yemin ederim! Bir davete gittiğimizde bana "Ee, Osip, seni de iyi ağırladılar mı?" diye sorar. Ben "Hayır efendimiz!" dersem, o da "Demek öyle Osip…"der, "Ev sahibi iyi bir adam değilmiş. Eve döndüğümüzde bana bunu hatırlat." Ben de kendi kendime:

((*Elini sallar*.)

"Zavallı adamcağızın Tanrı yardımcısı olsun!" derim.

KAYMAKAM

Tamam, doğru söylemen güzel bir şey. Çay parası vermiştim, şunu da al, çayla birlikte bagel yersin.

OSİP

Neden zahmet ediyorsunuz efendim?

(*Paraları alıp cebine atar*.)

Neyse, belki de sağlığınıza bir kadeh içerim.

ANNA ANDREYEVNA

Sonra bana uğra, ben de bir şeyler vereyim Osip.

MARYA ANTONOVNA

Efendini benim için öp Osipciğim!

KAYMAKAM

Şişt!

(*Ayaklarının ucuna basarak yürür; sahnedeki herkes alçak sesle konuşur*.)

Gürültü etmeyin, Tanrı'dan korkun! Haydi herkes odasına! Yettiniz artık…

ANNA ANDREYEVNA

Gidelim Maşenka! Bak sana konuğumuzla ilgili, yalnızca ikimizin arasında kalması gereken bir şey söyleyeceğim.

KAYMAKAM

Ah, kim bilir neler konuşacaklar! Durup dinlemeye kalksan, bir süre sonra kulaklarını tıkamak zorunda kalırsın.

(*Osip'e dönerek*.)

Bak dostum…

11. Sahne

(Aynı kişiler, Derjimorda ve Svistunov.)

KAYMAKAM

Şişt! Tam dayaklık ayılarsınız; öyle çizmelerinizi vurarak yürümesenize! Duyan da birileri arabadan kırk pud yük boşaltıyor sanır! Ne cehennemdeydiniz?

DERJİMORDAA

Emriniz üzerine…

KAYMAKAM

Şişt!

(*Derjimorda'nın ağzını kapatır*.)

Ne karga gibi gaklıyorsun!

(*Konuşmasını taklit ederek*.)

Emriniz üzerine! Koca bir varil yuvarlanıyor sanki!

(*Osip'e:*)

Sen de git efendinle ilgilen dostum. Kendi evindeymiş gibi davran.

(*Osip çıkar*.)

Siz de gidip verandada durun, bir yere kıpırdamayın sakın! İçeriye de yabancıları, özellikle de esnaftan kimseyi sokmayın! İçlerinden biri bile içeri girecek olursa görürsünüz gününüzü… Ha bir de, elinde dilekçeyle gelen, hatta dilekçesi olmasa bile, beni şikâyet etmeye geliyormuş gibi görünen birini görürseniz, hemen yakalayıp güzel bir tekme yapıştırın!

(*Ayağını kaldırır*.)

Anladınız mı? Şişt…şişt…

(*Parmakuçlarına basarak, polis memurlarının arkasından çıkar*.)

IV. Perde

(Kaymakam’ın evindeki aynı oda.)

1. Sahne

(Hepsi de resmi üniformalarını giymiş olan

Ammos Fyodoroviç, Artemi Filippoviç, Postane Müdürü,

Luka Lukiç, Dobçinski ve Bobçinski, ayaklarının ucuna basarak usulca girerler. Sahne boyunca

herkes alçak sesle konuşur.)

AMMOS FYODOROVİÇ

(*Hepsini yarım daire halinde sıraya sokar*.)

Tanrı aşkına, daha çabuk daire olun beyler, daha düzgün durun! Tanrı bizi korusun; adam saraya gidiyor, hükümeti azarlıyormuş! Askeri düzende sıra olmalısınız, mutlaka askeri düzende sıra olmalı! Pyotr İvanoviç, siz şöyle geçin; siz de şuraya Pyotr İvanoviç.

(Pyotr İvanoviç'lerin ikisi de ayakuçlarına basarak koşar.)

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Siz daha iyi bilirsiniz Ammos Fyodoroviç, ama bence bir şeyler yapmamız gerek.

AMMOS FYODOROVİÇ

Nasıl bir şey?

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Bilirsiniz işte.

AMMOS FYODOROVİÇ

Avucuna bir şeyler mi sıkıştıralım?

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Fena olmaz.

AMMOS FYODOROVİÇ

Tehlikeli olur, lanet olsun! İyi de ya sinirlenirse; devlet adamı bu. Ne bileyim, örneğin bir heykel için, soylularımızdan küçük bir bağış diye versek nasıl olur?

POSTANE MÜDÜRÜ

Ya da "Posta ile para gelmiş, ama sahibi belli değil," desek.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Dikkat edin de o sizi, uzak bir yere postalamasın. Dinleyin; düzenli bir resmi örgütte bu iş böyle yapılmaz. Neden hepimiz buraya toplandık ki? Bence herkes, onun karşısına birer birer çıkmalı ve açıkgöz davranıp işi halletmeli; hem böyle yaparsak birbirimizden hiç haberimiz yokmuş gibi olur. Örgütlü toplumlarda böyle yapılır işte! Bu iş sizden başlasın Ammos Fyodoroviç.

AMMOS FYODOROVİÇ

Ama sizin başlamanız daha iyi olur: Yüce konuğumuz ilk sizin binada yemek yedi.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Öyleyse gençliğin eğitimcisi olarak Luka Lukiç'in başlaması daha doğru olur.

LUKA LUKİÇ

Hayır baylar, yapamam. İtiraf edeyim ki, aldığım eğitim gereği, ben bir derece üstümle konuşurken bile beynim durur, dilim düğümlenmiş gibi olur. Yok baylar, beni bu işe hiç sokmayın.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Aslında sizden başkası bu işi kıvıramaz Ammos Fyodoroviç. Her sözcüğünüz Cicero'nun ağzından çıkmış gibi gelir insana.

AMMOS FYODOROVİÇ

Amma da yaptınız! Ben kim, Cicero kim! Uydurduğunuz şeye bakın! Bir kere ev köpekleri ile av köpekleri üzerine konuştuğumu duydunuz diye…

HEPSİ BİRDEN

(*Onu zorlayarak.*)

Hayır, siz yalnızca köpeklerden değil, kıyamet gününden de söz edersiniz… Yapmayın Ammos Fyodoroviç, bırakmayın bizi, babalık yapın bize!.. Yapmayın Ammos Fyodoroviç!

AMMOS FYODOROVİÇ

Baylar, bırakın beni!

(Aynı anda Hlestakov'un odasından ayak sesleri

ve öksürükler duyulur. Hepsi aceleyle kapıya doğru koşar ve bir an önce kendilerini dışarı atmak için itişmeye başlarlar. Alçak sesle sızlanmalar duyulur.)

BOBÇİNSKİ'NİN SESİ

Ay Pyotr İvanoviç, Pyotr İvanoviç! Ayağımı ezdiniz!

ZEMLYANİKA'NIN SESİ

Bırakın geçeyim baylar; hiç acımanız yok mu, sıkıştım buraya!

(Birkaç hafif çığlık duyulur, “Ay! Ay!” Sonunda hepsi dışarı çıkar ve oda boş kalır.)

2. Sahne

(Hlestakov, uykulu gözlerle girer.)

HLESTAKOV

Kütük gibi uyumuşum yahu. Bunca şilteyi, kuş tüyü yatığı nereden bulmuşlar acaba? Ter içinde kalmışım. Dünkü yemeğime bir şey attılar galiba; hâlâ başım ağrıyor. Burada iyi vakit geçireceğim anlaşılan. Konukseverliğe bayılırım; hiçbir çıkar beklemeden bana güler yüz gösterilmesinden de hoşlanırım doğrusu. Kaymakam'ın kızı hiç fena değilmiş; hatta karısı da hâlâ… Yok, neden bilmem ama buradan hoşlandım.

3. Sahne

(Hlestakov ve Ammos Fyodoroviç.)

AMMOS FYODOROVİÇ
(*Girer ve duralar; kendi kendisine*.)
Tanrım, Tanrım! Sen beni koru; dizlerimin bağı çözülecek gibi.
(*Bir eliyle kılıcının kabzasını kavrayarak selam verir; yüksek sesle*.)
Kendimi tanıtmaktan onur duyarım: Kaza Yargıcı 8. derece memur Lyapkin-Tyapkin.
HLESTAKOV
Oturun lütfen. Demek buranın yargıcı sizsiniz.
AMMOS FYODOROVİÇ
Soylular tarafından üç yıllığına seçildiğim 1816'dan beri bu görevdeyim.
HLESTAKOV
Yargıçlık kazançlı mı bari?
AMMOS FYODOROVİÇ
Dokuz yılda, üstlerim tarafından dördüncü derece Vladimir nişanına layık görüldüm.
(*Alçak sesle*.)
Ah şu avucumdaki paralar elimi yakıyor.
HLESTAKOV
Vladimir nişanını severim. Ama üçüncü derce Anna nişanından hiç hoşlanmam.
AMMOS FYODOROVİÇ
(*Sımsıkı kapalı tuttuğu elini hafifçe öne uzatır.
Alçak sesle*.)
Aman Tanrım! Neler oluyor böyle? Sanki ateş üstünde oturuyorum.
HLESTAKOV
Elinizdeki nedir?
AMMOS FYODOROVİÇ
(*Kendini kaybetmiş gibidir; elindeki paraları düşürür*.)
Hiçbir şey efendim.
HLESTAKOV
Hiçbir şey olur mu? Para düşürdüğünüzü görüyorum işte.

AMMOS FYODOROVİÇ
(*Tüm bedeni titreyerek*.)
Hiç de değil efendim!
(*Alçak sesle*.)
Tanrım, mahkemelere düşeceğim! Al işte beni götürmek için araba da geldi galiba!
HLESTAKOV
(*Paraları toplar*.)
İşte paralar.
AMMOS FYODOROVİÇ
(*Alçak sesle*.)
Ah, her şey bitti! Mahvoldum! Bittim ben!
HLESTAKOV
Bakın ne diyeceğim? Bu paraları bana borç olarak versenize.
AMMOS FYODOROVİÇ
(*Acele acele*.)
Ne demek efendim... büyük bir memnuniyetle veririm.
(*Alçak sesle*.)
Cesaret, biraz daha cesaret! Sen bana yardım et Kutsal Meryem!
HLESTAKOV
Bilirsiniz, yolda ıvır zıvıra bir sürü para harcanıyor... Köye döner dönmez paranızı yollarım.
AMMOS FYODOROVİÇ
Rica ederim, hiç gereği yok! Benim için bundan büyük onur olamaz... Elbette, tüm gayretimle, kölece çalışarak... üstlerime hizmet etmeye çabalıyorum...
(*Sandalyeden fırlayıp kılıcının kabzasını kavrayarak selam durur*.)
Sizi daha fazla rahatsız etmeyeyim efendim. Bir emriniz var mıydı acaba?
HLESTAKOV
Ne emri?
AMMOS FYODOROVİÇ
Buradaki mahkeme için bir emriniz var mı demek istiyorum.
HLESTAKOV
Neden olsun? Artık mahkemeye hiç ihtiyacım yok.
AMMOS FYODOROVİÇ
(*Selam vererek çıkarken alçak sesle*.)

Ah, bizimkiler!
HLESTAKOV
(*Yargıç çıktıktan sonra*.)
Yargıç iyi adammış.

4. Sahne

(Hlestakov ve Postane Müdürü.)

POSTANE MÜDÜRÜ

(*Kılıcının kabzasını tutarak törensi bir edayla girer; üniformalıdır*.)

Postane Müdürü 7. derece memur Şpekin.

HLESTAKOV

Hoş geldiniz. Hoşsohbet insanları çok severim. Oturun. Hep bu kentte miydiniz?

POSTANE MÜDÜRÜ

Tam üstüne bastınız efendim.

HLESTAKOV

Bu küçük kentten çok hoşlandım. Nüfusu az ama, olsun ne olacak? Başkent değil ya. Zaten başkent olacak hali de yok, öyle değil mi?

POSTANE MÜDÜRÜ

Çok haklısınız.

HLESTAKOV

Başkentte yalnızca nezaket vardır, öyle taşralı kazlar falan bulunmaz orada. Ne düşünüyorsunuz, öyle değil mi?

POSTANE MÜDÜRÜ

Çok haklısınız efendim.

(*Alçak sesle*.)

Hiç de kibirli bir adam değilmiş; her şeyi bana soruyor.

HLESTAKOV

Küçük bir kentte de olsa insan mutlu olabilir, değil mi?

POSTANE MÜDÜRÜ

Çok haklısınız efendim.

HLESTAKOV

Zaten bence, nezaket çok da gerekli değil. Size saygı duyulması, içtenlikle sevilmeniz yeterli, öyle değil mi?

POSTANE MÜDÜRÜ

Çok doğru.

HLESTAKOV

Benimle aynı görüşte olmanıza sevindim doğrusu. Belki beni garip bir adam gibi görüyorlardır ama benim de karakterim böyle.

(*Adamın gözlerine bakar ve kendi kendine*.)

Bu Postane Müdürü'nden borç istesem mi acaba?

(*Yüksek sesle*.)

Öyle garip bir durumdayım ki, beş parasız yolda kalıverdim. Bana üç yüz ruble borç verebilir misiniz acaba?

POSTANE MÜDÜRÜ

Ne demek efendim? Bu benim için büyük bir onur olur. İşte buyurun efendim. Tüm benliğimle hizmetinizdeyim.

HLESTAKOV

Çok teşekkür ederim. Doğrusu, yoldayken herhangi bir şeyden yoksun kalmaktan hiç hoşlanmam; hem neden yoksun kalayım değil mi? Haksız mıyım?

POSTANE MÜDÜRÜ

Çok haklısınız efendim.

(*Ayağa kalkıp hazır ola geçer*.)

Neyse, sizi daha fazla rahatsız etmeyeyim... Postane için bir emriniz var mı?

HLESTAKOV

Hayır, yok.

(*Postane Müdürü selam vererek çıkar. Hlestakov bir sigara yakar*.)

Postane Müdürü de çok iyi bir adammış galiba. Hiç değilse nazik biri. Böyle insanları severim.

5. Sahne

(Hlestakov ve Luka Lukiç. Luka Lukiç neredeyse iteklenerek içeri girer. Arkasından açıkça "Ne korkuyorsun?" dendiği duyulur.)

LUKA LUKİÇ

(*Titreyerek hazır ola geçer*.)

Kendimi tanıtmaktan onur duyarım: Lise Müdürü, 9. derece memur Hlopov.

HLESTAKOV

A, hoş geldiniz! Oturun, oturun. sigara içer misiniz?

(*Sigara uzatır*.)

LUKA LUKİÇ

(*Kendi kendine, kararsız bir tavırla*.)

Şu işe bak! Bunu hiç düşünmemiştim. Almalı mı, almamalı mı?

HLESTAKOV

Alın, alın; iyi bir sigaradır. Elbette Peterburg'dakilere benzemez. Ben orada, içtiğim sigaraların yüz tanesini yirmi beş rubleye alırım azizim; öyle bir sigaradır ki içtikten sonra ellerin hiç tütün kokmaz. İşte, sigaranız için ateş.

(*Mumu uzatır. Luka Lukiç tir tir titreyerek sigarayı yakmaya çabalar*.)

Hayır tersten yakıyorsunuz!

LUKA LUKİÇ

(*Korkudan sigarasını düşürür; yere tükürür; elini sallayarak kendi kendine*.)

Kahretsin! Bu lanet olası ürkekliğim yüzünden rezil oldum!

HLESTAKOV

Sigara tiryakisi değilsiniz galiba. Bunun benim zaafım olduğunu itiraf ediyorum. Kadın cinsine karşı da böyleyim: Hiç kayıtsız kalamıyorum. Ya siz? En çok esmerlerden mi yoksa sarışınlardan mı hoşlanırsınız?

(*Luka Lukiç şaşkınlıktan ne diyeceğini bilemez*.)

Haydi açık açık söyleyin: Esmerler mi sarışınlar mı?

LUKA LUKİÇ

Yanıt vermeye cüret edemem efendim.

HLESTAKOV

Yo, yo konuşmaktan kaçmayın! Sizin zevkinizi öğrenmeyi çok istiyorum.
LUKA LUKİÇ
Söylemem gerekliyse...
(*Kendi kendine*.)
Ne söyleyeceğimi bilmiyorum ki.
HLESTAKOV
Vay, vay! Demek söylemek istemiyorsunuz. Galiba esmerin biri, size küçük bir oyun oynamış. Doğru söyleyin öyle değil mi?
(*Luka Lukiç sesini çıkarmaz*.)
İşte! Bakın! Kızardınız! Gördünüz mü işte! Neden susuyorsunuz?
LUKA LUKİÇ
Çekiniyorum, ekse...
(*Kendi kendine*.)
Dilim, hep bu lanet dilim yüzünden!
HLESTAKOV
Çekiniyor musunuz? Gerçekten de benim bakışlarımda karşımdakini utandıran bir şeyler vardır. En azından hiçbir kadının bu bakışlara dayanamadığını biliyorum, öyle değil mi?
LUKA LUKİÇ
Haklısınız efendim.
HLESTAKOV
Başıma geleni bir bilseniz; yollarda beş parasız kaldım. Bana üç yüz ruble borç verebilir misiniz acaba?
LUKA LUKİÇ
(*Ceplerini karıştırırken, kendi kendine*.)
Ya yoksa? Var, var!
(*Paraları çıkarıp titreyerek Hlestakov'a verir*.)
HLESTAKOV
Çok teşekkürler.
LUKA LUKİÇ
(*Kılıcının kabzasını tutarak hazır ola geçer*.)
Sizi daha fazla rahatsız etmeyeyim.
HLESTAKOV
Güle güle.
LUKA LUKİÇ
(*Koşarak çıkarken kendi kendine*.)

Tanrı’ya şükür! Belki sınıflara uğramaz artık!

6. Sahne

(Hlestakov ve Artemi Filippoviç. Artemi Filippoviç kılıcını tutarak içeri girer ve hazır ola geçer.)

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

İzninizle kendimi tanıtayım: Yoksulları Koruma Kurumları Müdürü, 7. derece memur Zemlyanika.

HLESTAKOV

Merhaba, oturun lütfen.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Size, yönetimim altındaki Koruma Kurumları'nı gezerken eşlik etme onuruna erişmiştim.

HLESTAKOV

A, evet! Hatırladım. Beni çok güzel bir yemekle ağırlamıştınız.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Yurduma hizmet etmekten mutluluk duyarım.

HLESTAKOV

Ben –bunun bir zaaf olduğunu itiraf etmeliyim– iyi yemekleri severim. Baksanıza, sanırım sizin boyunuz dün biraz daha kısa gibiydi, değil mi?

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Gayet mümkün efendim.

(*Duralar*.)

Bakın size çok yoğun bir şekilde çalıştığımı söyleyebilirim.

(*Sandalyesini biraz yakınlaştırır ve konuşmasına alçak sesle devam eder*.)

Ama şu Postane Müdürü'nün bir şey yaptığı yok: Bütün işler birbirine girmiştir, paketler uzun zaman postanede bekletilir... bunu kendiniz de araştırabilirsiniz. Benden biraz önce yanınıza gelen yargıç da yalnız tavşan peşinde koşan, resmi dairede köpek yetiştiren bir adamdır; benim hem akrabam hem de dostum olmasına karşın yurdumun çıkarları için şunu da söylemek zorundayım ki davranışları hiç de kabul edilebilir değil. Buranın pomeşçiklerinden, sizin de gördüğünüz Dobçinski diye biri vardır; işte bu Dobçinski evden çıkar çıkmaz, bizim yargıç hemen adamın karısına koşar, bunun üzerine yemin etmeye hazırım... Hem gerekirse çocuklarına bir

bakarsınız: Hiçbiri Dobçinski'ye benzemiyor, hatta en küçük kız tıpkı yargıç.

HLESTAKOV

Devam edin lütfen! Böyle bir şey hiç aklıma gelmezdi.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Bir de şu Lise Müdürü var... Hükümet böyle bir görev için bu adama nasıl güveniyor, hiç anlayamıyorum. Adam Jakoben'den bile beter; gençlerin kafasını ağza bile alınmayacak düşüncelerle dolduruyor. Bütün bunlara yazılı olarak size sunmamı emreder misiniz?

HLESTAKOV

Yazılı olursa iyi olur. Hem daha çok hoşuma gider. Canım sıkıldığında böyle eğlenceli şeyler okumaya bayılırım, biliyor musunuz?.. Adınız neydi? Hep unutuyorum.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Zemlyanika.

HLESTAKOV

Ah, evet! Zemlyanika. Söyleyin bakalım, sizin de çocuklarınız var mı?

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Beş tane; ikisi artık yetişkin bile sayılır.

HLESTAKOV

Vay canına, epey büyükmüşler! Peki nasıl... şeyleri nedir?..

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Adlarını merak etmek lütfunda mı bulunuyorsunuz?

HLESTAKOV

Evet, adları nedir?

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Nikolay, İvan, Yelizaveta, Marya ve Perepetuya.

HLESTAKOV

Çok güzel.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Sizi daha fazla rahatsız edip de kutsal görevinize ayırdığınız zamanı almayayım efendim...

(*Gitmek üzere selam verir*.)

HLESTAKOV

(*Onu geçirir*.)

Yok, yok. Anlattıklarınız çok garipti. Başka zaman yine uğrayın lütfen... Böyle konuşmalara bayılırım.

(*Geri dönerken durur ve kapıyı açıp arkasından seslenir*:)

Hey, siz! Adınız neydi? Adınızı baba adınızı hep unutuyorum.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Artemi Filippoviç.

HLESTAKOV

Bana bir iyilik yapar mısınız Artemi Filippoviç? Başıma çok garip bir şey geldi; yollarda beş parasız kaldım. Bana borç verebileceğiniz dört yüz rubleniz var mı acaba?

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Var.

HLESTAKOV

Tam zamanında imdadıma yetiştiniz. Çok teşekkür ederim.

7. Sahne

(Hlestakov, Bobçinski ve Dobçinski.)

BOBÇİNSKİ
Kendimi tanıtmaktan onur duyarım: Kent eşrafından İvan oğlu Pyotr Bobçinski.
DOBÇİNSKİ
Pomeşçik İvan Oğlu Pyotr Dobçinski.
HLESTAKOV
Aa, ben sizi görmüştüm. Dün siz düşmüştünüz değil mi? Burnunuz nasıl oldu?
BOBÇİNSKİ
Tanrı'ya şükür iyi! Yara kapandı hiç merak etmeyin, hem de tamamen kapandı.
HLESTAKOV
Kapanması iyi olmuş. Çok sevindim...
(*Aniden sert bir tavırla*.)
Paranız var mı?
BOBÇİNSKİ
Para mı? Ne parası?
HLESTAKOV
(*Daha yüksek*, *sert bir sesle*.)
Bin ruble borç işte.
BOBÇİNSKİ
Yemin ederim bende o kadar yok. Siz de var mı Pyotr İvanoviç?
DOBÇİNSKİ
Bende de o kadar yok efendim; çünkü bütün paramı Yoksullar Kurumu'na yatırırım.
HLESTAKOV
Peki, bin yoksa yüz olsun.
BOBÇİNSKİ
(*Ceplerini karıştırarak*.)
Sizde yüz ruble yok mu Pyotr İvanoviç? Bende yalnızca kırk ruble var.
DOBÇİNSKİ
(*Cüzdanına bakar*.)

Hepi topu yirmi beş ruble var.

BOBÇİNSKİ

İyice baksanıza Pyotr İvanoviç! Sağ cebinizde bir delik vardı ya, belki oraya bir şeyler düşmüştür.

DOBÇİNSKİ

Yemin ederim orada da yok.

HLESTAKOV

Neyse fark etmez. Ben öylesine yüz demiştim zaten. Altmış beş ruble de işimi görür. Fark etmez.

(*Parayı alır*.)

DOBÇİNSKİ

Sizden nazik bir durum için bir ricada bulunabilir miyim efendim?

HLESTAKOV

Neymiş?

DOBÇİNSKİ

Çok nazik, kişisel bir konu efendim: Büyük oğlum, ben evlenmeden önce doğmuştu.

HLESTAKOV

Evet?

DOBÇİNSKİ

Yani, sanki ben evliymişim gibi doğmuştu; tabii evlendikten sonra gerekli tüm yasal işlemleri yaptırmıştım efendim. Lütfederseniz, onun artık yasal oğlum olmasını yani benim gibi Dobçinski soyadını taşımasını istiyorum.

HLESTAKOV

Tamam, öyle olsun! Gayet mümkün.

DOBÇİNSKİ

Sizi bunun için rahatsız etmek istemezdim ama yetenekli bir çocuğa yazık olacak. Çok yetenekli... gelecek vaat eden bir çocuktur: Ezberden bir sürü şiir okur, eline bir bıçak geçirdi mi hemen küçük arabalar yapmaya başlar; sihirbaz gibi yeteneklidir. Pyotr İvanoviç de bilir.

BOBÇİNSKİ

Evet çok yetenekli.

HLESTAKOV

Tamam, tamam! Bununla ilgilenirim... gerekli yerlerle konuşurum... umarım... her şey yoluna girer, tamam...

(*Bobçinski'ye dönerek*.)

Sizin de söyleyecek bir şeyiniz var mı?
BOBÇİNSKİ
Çok küçük bir ricam var efendim.
HLESTAKOV
Nedir, neyle ilgili?
BOBÇİNSKİ
Peterburg'a döndüğünüzde, soylulara, hükümete, büyüklerimize ne bileyim, senatörlere, amirallere, işte çevrenizdekilere, "Pyotr İvanoviç Bobçinski şu kentte yaşar," demenizi rica edecektim ekselansları.
HLESTAKOV
Tamam olur.
BOBÇİNSKİ
Eğer saraya gidip, majestelerinin huzuruna çıkarsanız ona da "Pyotr İvanoviç Bobçinski şu kentte yaşar," deyiverirsiniz.
HLESTAKOV
Peki, olur.
DOBÇİNSKİ
Zamanınızı aldığımız için bizi bağışlayın.
BOBÇİNSKİ
Zamanınızı aldığımız için bizi bağışlayın.
HLESTAKOV
Önemi yok, önemi yok! Çok memnun oldum.
(*Onları geçirir*.)

8. Sahne

(Hlestakov yalnızdır.)

HLESTAKOV

Burada da ne çok memur varmış. Beni bir devlet görevlisi sandılar galiba. Dün akşam gözlerini epey korkuttum herhalde. Ne aptal adamlar! Her şeyi Peterburg'a Tryapiçkin'e yazayım da bunlarla alay eden bir makale yazsın; bu işte ustadır. Hey Osip, bana kâğıt kalem getir!

(*Osip kapıdan başını uzatarak "Şimdi" der*.)

Tryapiçkin'in diline düşmekten korkacaksın; adam babasından bile sözünü esirgemez, paraya da bayılır. Aslında bu memurlar iyi insanlarmış; bana bir sürü borç verdiler, bu da iyi yanları işte. Bakalım kaç param olmuş. Yargıçtan üç yüz, Postane Müdürü'nden üç yüz, etti altı yüz; yedi yüz, sekiz yüz... Ne yağlı banknot bu! Sekiz yüz, dokuz yüz... Ohoo! Binden fazla! Haydi bakalım yüzbaşı, şimdi karşıma çık da görelim! Bakalım kim kimi soyuyormuş!

9. Sahne

(Hlestakov ve elinde kâğıt kalemle giren Osip.)

HLESTAKOV

Bak el âlem, bana nasıl hizmet edip, saygı gösteriyor görüyor musun sersem!

(*Yazmaya başlar*.)

OSİP

Evet, Tanrı'ya şükür! Yalnız size bir şey söyleyebilir miyim İvan Aleksandroviç?

HLESTAKOV

(*Yazmayı sürdürür*.)

Neymiş?

OSİP

Gidelim artık buradan. Gitme zamanıdır bence.

HLESTAKOV

(*Yazmayı sürdürür*.)

Saçmalama! Neden gidelim?

OSİP

Öyle gerekiyor. Tanrı bu insanları korusun! İki gündür yiyip içiyoruz ama bu kadarı yeter. Neden daha fazla bulaşacaksınız onlara? Boş verin! Her an bir şeyler olabilir... Tanrı aşkına İvan Aleksandroviç! Hem buranın atları da muhteşem; sürüp gideriz işte!..

HLESTAKOV

(*Yazmayı sürdürür*.)

Olmaz ben biraz daha kalmak istiyorum. Yarın gideriz.

OSİP

Yarın olur mu? Yalvarırım gidelim İvan Aleksandroviç! Burada ne kadar saygı görseniz de hemen gitmek daha iyi: Sizi başka biriyle karıştırdılar anlaşılan... Hem geç kaldığınız için babacığınız da çok kızmıştır. Güzelce çekip gidelim işte! Hem çok güzel atlar verirler.

HLESTAKOV

(*Yazmayı sürdürür*.)

Peki, tamam. Yalnız önce şu mektubu gönder; sonra bir araba bul. Bana bak, atlar iyi olsun ama ha! Yalnız arabacılara söyle, beni askeri kurye gibi

hızlı götürüp, bir de şarkı söylerlerse birer ruble bahşiş veririm!..

OSİP

Efendim mektubu buradan biriyle gönderip, ben de zaman kaybetmeden toplanmaya başlayayım.

HLESTAKOV

(*Yazmayı sürdürür*.)

Tamam. Yalnız buraya bir mum getir.

OSİP

(*Çıkar ve sahne gerisinde konuşur*:)

Hey, baksana kardeş! Postaneye bir mektup götüreceksin; Müdür'e de söyle para almasın. Beyefendi için güzel bir araba, bir posta arabası hazırlamalarını da söyle; parasını beyefendiden değil hazineden alacaklarını söylemeyi de unutma. Hepsini çabucak halletsinler yoksa beyefendi kızar. Dur, bekle, mektup henüz hazır değil.

HLESTAKOV

(*Yazmayı sürdürür*.)

Şimdi nerede oturuyor acaba? Postane Sokağı mı, Bezelye Sokak mı? Adam kira vermemek için ha bire ev değiştiriyor. Neyse Postane Sokağı yazayım.

(*Mektubu katlayıp adresi yazar*. *Osip mumu getirir. Hlestakov mektubu mühürler. Aynı anda Derjimorda'nın sesi duyulur: "Nereye gidiyorsun sakallı? Kimse girmeyecek dedik ya." Hlestakov mektubu Osip'e verir.)*

Al, götür.

ESNAFLARIN SESLERİ

Bırakın, azizim! Bize engel olamazsınız; iş için geldik.

DERJİMORDA'NIN SESİ

Defol, yürü git! Sizi kabul edemez, uyuyor!

(Gürültüler artar.)

HLESTAKOV

Ne oluyor orada Osip? Git bak bakalım, neymiş bu gürültü?

OSİP

(*Pencereden bakar*.)

Esnaftan birkaç kişi girmek istiyor ama polisler izin vermiyor. Ellerinde de kâğıtlar var; sizi görmek istiyorlar galiba.

HLESTAKOV

(*Pencereye gider*.)

Ne oluyor dostlar?

ESNAFLARIN SESLERİ

Size yalvarmaya geldik efendimiz. Emredin de dilekçelerimizi getirsinler.

HLESTAKOV

Bırakın, bırakın girsinler! Osip, git söyle de gelsinler.

(*Osip çıkar. Hlestakov pencereden dilekçeleri alır;*
birini açıp okur.)

“Tüccar Abdulin’den Ekselansları Soylu Maliye Lordu’na...” Şeytan alasıca; böyle bir rütbe yok ki yahu!

10. Sahne

(Hlestakov, ellerinde şarap şişeleri ve kesme şekerlerle giren esnaflar.)

HLESTAKOV

Ne istiyorsunuz dostlar?

ESNAFLAR

Size yalvarmaya geldik efendimiz!

HLESTAKOV

Peki ne istiyorsunuz?

ESNAFLAR

Kurtarın bizi efendimiz! Boş yere bize acı çektiriyorlar.

HLESTAKOV

Kimler?

ESNAFLARDAN BİRİ

Her şey kaymakamın başının altından çıkıyor. Şimdiye dek böyle kaymakam görülmemiştir efendimiz. Ağza bile alınmayacak hakaretler ediyor. Askerleri getirip evlerimize yerleştiriyor; öyle ki kendimizi asmaktan başka çaremiz kalmadı. Bizlere karşı çok kötü davranıyor. Kafası atınca birimizin sakalına yapışıp “Seni pis Tatar!” diyor. Yemin ederim! Ona karşı saygısızlık etsek neyse ama bütün emirlerine de uyuyoruz; karısının kızının giyim kuşamını falan karşılamaya elbette itirazımız yok. Ama adam azla yetinmeyi hiç bilmiyor! Dükkâna gelip istediğini alıp götürüyor. Gözü bir top kumaşa mı takıldı, hemen “Ee, dostum ne güzel kumaşmış bu; benim eve yolla bakalım,” diyor. Biz de yolluyoruz çaresiz, ama bir top kumaş en az elli arşın uzunluğundadır.

HLESTAKOV

Gerçekten mi? Ah, amma dolandırıcıymış!

ESNAFLARDAN BİRİ

Yemin ederim! Kimse böyle kaymakam görmemiştir. Geldiğini gördüğümüzde, dükkândaki her şeyi saklarız. Çünkü yalnızca değerli şeyleri değil süprüntüleri bile alır: Örneğin yedi yıldır fıçıda duran, bizim çırağın bile dönüp bakmadığı kuru erikleri avuç avuç alıp ceplerine doldurur. Anton Günü onun isim günüdür, biz de ne gerekliyse kendisine götürüp ikramda bulunuruz ama ona asla yetmez; daha fazlasını almak için “Onufriya Günü de isim günümdür,” der.

HLESTAKOV

Bu adam düpedüz soyguncu!

ESNAFLAR

Öyle, öyle! Hele bir itiraz etmeye kalk, anında evine bir tabur asker yerleştiriverir. Karşı çıkarsan da kapıları kapattırır ve “Sana,” der, “fiziksel bir ceza verip, işkence edemem,” der, “kanun bunu yasaklıyor; ama sana dostum,” der, “biraz tuzlu ringa balığı yedireceğim!”

HLESTAKOV

Vay, alçak! Bunun için onu hemen Sibirya’ya sürmeli.

ESNAFLAR

Bizden ne kadar uzağa sürerseniz, o kadar iyi olur efendimiz. Babamız kabul ederseniz size ekmek, tuz olarak[12] şarapla, şeker getirmiştik.

HLESTAKOV

Olmaz, bunu aklınıza bile getirmeyin; ben asla rüşvet almam. Ama ne bileyim, örneğin bana borç olarak üç yüz ruble verirseniz iş değişir; borç olarak alabilirim.

ESNAFLAR

Emredersiniz babamız!

(*Para çıkarırlar*.)

Hem boş verin üç yüzü! Beş yüz ruble daha iyi olur, yalnız bize yardım edin.

HLESTAKOV

Borç olarak veriyorsanız bir şey demeden kabul ederim.

ESNAFLAR

(*Parayı gümüş bir tepsiyle uzatırlar*.)

Lütfen tepsiyi de kabul edin.

HLESTAKOV

Peki, tepsiyi de alayım bari.

ESNAFLAR

(*Selam verirler*.)

Hiç değilse şekerleri de alsanız.

HLESTAKOV

Yo, olmaz, ben hiç rüşvet almam...

OSİP

Ekselansları! Neden almıyorsunuz? Alın! Yolda her şey işe yarar. Verin şu şaraplarla şekerleri! Hepsini verin! Hepsi işe yarar. Oradaki ne? Urgan

mı? Onu da verin yolda gerekebilir; arabanın bir yerleri kırılır ya da başka bir şey olur, belki bağlamamız gerekir.

ESNAFLAR

Lütfen bize bu iyiliği yapın ekselansları. Siz de bu ricamızı gerçekleştiremezseniz, kendimizi asmaktan başka yol kalmayacak.

HLESTAKOV

Mutlaka, mutlaka yapacağım! Elimden geleni yapacağım.

(*Esnaflar çıkar. Bir kadın sesi duyulur: "Hayır efendim, sen bana engel olamazsın! Seni de ona şikâyet edeceğim. İtmesene be, canım yanıyor!"*.)

Kim var orada?

(*Pencereye yaklaşır*.)

Ne istiyorsun anacığım?

İKİ KADIN SESİ

Merhamet, babacığım! Ne olur bize yardım et!

HLESTAKOV

Bırakın onları.

11. Sahne

(Hlestakov, Çilingirin Karısı ve Başçavuşun Karısı.)

ÇİLİNGİRİN KARISI

(*Hlestakov'un ayaklarına kapanarak*.)

Acı bize...

BAŞÇAVUŞUN KARISI

Acı bize...

HLESTAKOV

Siz de kimsiniz hanımlar?

BAŞÇAVUŞUN KARISI

Başçavuşun karısı İvanovna.

ÇİLİNGİRİN KARISI

Çilingirin karısı Fevronya Petrovna Poşlyopkina, babacığım...

HLESTAKOV

Durun, önce birer birer konuşun. Sen, ne istiyorsun?

ÇİLİNGİRİN KARISI

Merhametinizi diliyorum; kaymakamdan şikâyetçiyim! Tanrı'nın laneti üzerinden hiç eksik olmasın! O düzenbazın yalnız kendisi değil, çocukları da, amcaları da, teyzeleri de gün yüzü görmesin!

HLESTAKOV

Neden?

ÇİLİNGİRİN KARISI

Sıra bizde bile değilken kocamın kafasını kazıtıp askere yazdırdı, düzenbaz herif! Üstelik evli erkeklerin askere alınması kanuna da aykırı.

HLESTAKOV

Bunu nasıl yapabilir ki?

ÇİLİNGİRİN KARISI

Yapar, o alçak yapar; dilerim Tanrı ne bu dünyada, ne de öbür dünyada huzur vermez ona! Teyzesi varsa Tanrı onun da belasını versin; pis düzenbazın babası sağsa, o alçak da geberip gitsin! Aslında sıra terzinin ayyaş oğlundaydı, ama ana babası zengin olduğundan hediyeler verip kurtuldular; sonra da Tüccar Panteleyevna'nın oğlu vardı ama Panteleyevna, kaymakamın karısına üç top kumaş yollayınca, sıra bize geldi. Bana "Koca senin nene gerek? Zaten bir işine yaradığı yok," dedi.

Gerekli mi değil mi benim bileceğim iş; düzenbaz herif! “Kocan hırsızın teki!” dedi, “Şimdiye kadar bir şey çalmamış olsa da fark etmez, bundan sonra çalabilir; hem zaten gelecek yıl askere alacaklar,” dedi. Ben kocasız ne yapacağım şimdi, pis düzenbaz? Zaten hasta bir kadınım, alçak herif! Tanrı soyunun sopunun belasını versin! Kaynanası varsa, kaynanasının da...

HLESTAKOV

Tamam, tamam. Ya senin sorunun ne?

(*Yaşlı kadını geçirir*.)

ÇİLİNGİRİN KARISI

(*Çıkarken*.)

Ne olur unutmayın babacığım! Acıyın bana!

BAŞÇAVUŞUN KARISI

Kaymakam’dan şikâyetçiyim babacığım...

HLESTAKOV

Tamam, ama neden? Uzatmadan anlat.

BAŞÇAVUŞUN KARISI

Beni kırbaçlattı, babacığım!

HLESTAKOV

Nasıl?

BAŞÇAVUŞUN KARISI

Yanlışlıkla oldu babacığım! Köylü karıları pazarda kavga çıkarmışlar, polisler de gelip beni yakaladılar. Öyle dövdüler ki, iki gün oturamadım.

HLESTAKOV

Peki ne yapacağız şimdi?

BAŞÇAVUŞUN KARISI

Şimdi yapılacak bir şey yok tabii. Ama bu yanlış yüzünden para cezasına çarptırsanız. Böyle bir fırsatı kaçırmayayım, şimdilerde paraya çok ihtiyacım var.

HLESTAKOV

Tamam, tamam. Haydi gidin artık! Ben bu konuyla ilgileneceğim.

(*Pencereden dilekçeler uzatan bir sürü el görünür*.)

Daha da mı var?

(*Pencereye yaklaşır*.)

Hayır, istemiyorum! Olanaksız, olanaksız!

(*Pencereden uzaklaşır*.)

Bıktım bu lanet işten! Kimseyi içeri alma Osip!

OSİP

(*Pencereden bağırır*.)

Haydi gidin artık! Şimdi zamanı değil, yarın gelin!

(*Kapı açılır, kaba çuhadan bir palto giymiş, uzun sakallı, dudağı patlamış, yanakları sargılı bir adam girer; arkasından birkaç kişi daha görünür*.)

Dışarı, dışarı! Ne doluştunuz?

(*İlk giren adamı karnından itekleyerek, onunla beraber antreye çıkar ve kapıyı da arkasından kapatır*.)

12. Sahne

(Hlestakov ve Marya Antonovna.)

MARYA ANTONOVNA
Ah!
HLESTAKOV
Neden korktunuz hanımefendi?
MARYA ANTONOVNA
Yok, korkmadım.
HLESTAKOV
(*Çalımla*.)
Beni öylesine şey... bir adam sanmanız çok hoşuma gidiyor hanımefendi... Nereye gittiğinizi sorabilir miyim?
MARYA ANTONOVNA
Gerçekten hiçbir yere gitmiyordum.
HLESTAKOV
Neden hiçbir yere gitmiyordunuz?
MARYA ANTONOVNA
Annem burada sanmıştım da...
HLESTAKOV
Yok, ben neden hiçbir yere gitmediğinizi soruyorum.
MARYA ANTONOVNA
Size de engel oldum. Önemli işlerle uğraşıyordunuz herhalde.
HLESTAKOV
(*Bir poz takınır*.)
Oysa gözleriniz, önemli işlerden daha güzel... Bana hiç engel olmuyorsunuz; aksine yanıma gelmekle bana onur verdiniz.
MARYA ANTONOVNA
Tam bir başkentli gibi konuşuyorsunuz.
HLESTAKOV
Sizin gibi bir güzelin karşısında olduğum için. Bir sandalyeye oturmanızı rica etme mutluluğunu bağışlar mısınız bana? Elbette size layık olan sandalye değil, tahttır.
MARYA ANTONOVNA
Bilmem ki... gitmem de lazım ama.

(*Oturur*.)

HLESTAKOV

Şalınız ne kadar güzel!

MARYA ANTONOVNA

Sırf biz taşralılarla eğlenmek için şaka ediyorsunuz.

HLESTAKOV

Şu şalın yerinde olup da zambak gibi güzel boynunuza dolanmayı ne kadar isterdim bilseniz küçükhanım.

MARYA ANTONOVNA

Ne demek istediğinizi hiç anlamıyorum; şal da nereden çıktı... Bugün hava ne kadar garip!

HLESTAKOV

Sizin dudaklarınızsa bütün havalardan güzel.

MARYA ANTONOVNA

Hep böyle garip konuşuyorsunuz... Ben de sizden, anı olarak, albümüme birkaç şiir yazmanızı rica etmek istiyordum. Herhalde pek çok şiir biliyorsunuzdur.

HLESTAKOV

Emrinizdeyim hanımefendi. Nasıl bir şiir istiyorsunuz?

MARYA ANTONOVNA

Şöyle güzel, yeni bir şeyler olsun.

HLESTAKOV

İstediğiniz şiir olsun! Çok şiir bilirim ben.

MARYA ANTONOVNA

Peki hangilerini yazacağınızı söyler misiniz?

HLESTAKOV

Neden söyleyeyim? Ben bileyim yeter.

MARYA ANTONOVNA

Şiiri çok severim de...

HLESTAKOV

Her tür şiiri bilirim. Size de belki şunu yazarım: “Sen, Tanrı’ya ıstıraplarından boş yere yakınan insan!..” Böyle sürüp gidiyor işte, ama şimdi devamını hatırlayamadım; zaten bunların hepsi saçma şeyler. Bakışlarınızın bende yarattığı aşkı açıklasam daha iyi olur...

(*Sandalyesini yaklaştırır*.)

MARYA ANTONOVNA

Aşk mı? Ben aşktan anlamam ki... şimdiye dek hiç âşık olmadım...

(*Sandalyesini uzaklaştırır*.)
HLESTAKOV
(*Sandalyesini yaklaştırır*.)
Neden sandalyenizi uzaklaştırıyorsunuz? Birbirimize yakın otursak daha iyi.
MARYA ANTONOVNA
(*Sandalyesini uzaklaştırır*.)
Neden yakın oturalım? Uzak olsak da aynı şey.
HLESTAKOV
(*Sandalyesini yaklaştırır*.)
Neden uzak oturalım? Yakın olsak da aynı şey.
MARYA ANTONOVNA
(*Sandalyesini uzaklaştırır*.)
İyi de neden?
HLESTAKOV
(*Sandalyesini yaklaştırır*.)
Size, yakın oturuyormuşuz gibi geliyor; ama bakın aslında uzak oturuyoruz. Sizi kucaklayabilsem ne denli mutlu olacağımı bir bilseniz hanımefendi.
MARYA ANTONOVNA
(*Pencereden bakar*.)
O uçup giden nedir? Saksağan mı yoksa başka bir kuş mu?
HLESTAKOV
(*Kızı omzundan öper ve pencereden dışarı bakar*.)
Saksağan...
MARYA ANTONOVNA
(*Öfkeyle ayağa fırlar*.)
Haddinizi aşıyorsunuz ama... Bu ne küstahlık!..
HLESTAKOV
(*Kızı tutarak*.)
Bağışlayın küçükhanım, aşkımdan böyle yapıyorum, yalnızca aşkımdan.
MARYA ANTONOVNA
Beni basit bir taşra kızı sanıyorsunuz...
(*Çıkmaya çalışır*.)
HLESTAKOV
(*Kızı bırakmaz*.)

Aşktan, yemin ederim aşktan. Kızmayın Marya Antonovna, şakacıktan yapmıştım! Bakın, önünüzde diz çöküp bağışlanmayı dilemeye hazırım.

(*Diz çöker*.)

Bağışlayın, lütfen bağışlayın! Bakın, dizlerinize kapanıyorum işte.

13. Sahne

(Aynı kişiler ve Anna Andreyevna.)

ANNA ANDREYEVNA
(*Diz çökmüş Hlestakov'u görür*.)
Ah, bu da ne böyle?
HLESTAKOV
(*Ayağa kalkar*.)
Kahretsin!
ANNA ANDREYEVNA
(*Kızına*.)
Bu da ne demek oluyor küçükhanım? Neler dönüyor burada?
MARYA ANTONOVNA
Anneciğim, ben...
ANNA ANDREYEVNA
Çabuk çık dışarı! Duydun mu, çık, defol! Gözüm görmesin seni.
(*Marya Antonovna ağlayarak çıkar*.)
Özür dilerim, öyle şaşırdım ki...
HLESTAKOV
(*Alçak sesle*.)
Bu da epey iştah açıcı bir kadın; hiç fena değil.
(*Diz çöker*.)
Hanımefendi bakın, aşktan yanıyorum.
ANNA ANDREYEVNA
Neden diz çöküyorsunuz? Ah, kalkın, kalkın! Yerler çok pis.
HLESTAKOV
Hayır kalkamam, diz çökmeliyim! Yazgım nedir öğrenmek istiyorum: Yaşam mı ölüm mü?
ANNA ANDREYEVNA
Bağışlayın ama sözlerinizi pek anlayamıyorum. Yanılmıyorsam kızıma ilanı aşk ediyorsunuz, değil mi?
HLESTAKOV
Hayır, ben size âşığım. Yaşamım pamuk ipliğine bağlı. Ebedi aşkımı reddederseniz bu dünyada yaşamam için hiçbir neden kalmayacak. Yüreğim yanıyor, evlenin benimle.

ANNA ANDREYEVNA

Ama dikkatinizi çekerim: Ben biraz... evli bir kadınım.

HLESTAKOV

Olsun! Aşk için böyle şeyler önemsizdir; Karamzin'in dediği gibi "Yasalardır mahkûm eden". Gelin yıkalım bu yasaları... Verin elinizi, evlenin benimle!

14. Sahne

(Aynı kişiler ve Marya Antonovna.)

MARYA ANTONOVNA
(*Koşarak girer*.)
Anneciğim, babam dedi ki siz...
(*Hlestakov'u dizlerinin üzerinde görünce bir çığlık atar*.)
Ah, bu da ne böyle?
ANNA ANDREYEVNA

Ne oluyorsun? Nasıl? Neden? Bu ne terbiyesizlik! Öyle kuyruğu yanık kedi gibi koşarak girilir mi? Neden şaşırıyorsun? Ne bekliyordun ki? Üç yaşında çocuk gibisin. Hiç ama hiç, hem de hiç on sekiz yaşında bir genç kıza benzemiyorsun. Ne zaman aklını başına toplayıp akıllı uslu, terbiyeli, ağırbaşlı bir genç kız gibi davranmaya başlayacaksın hiç bilmiyorum.

MARYA ANTONOVNA
(*Ağlamaya başlar*.)
Yemin ederim bilmiyordum anneciğim...
ANNA ANDREYEVNA

Yaşamın boyunca aklın bir karış havada gezeceksin; hep Lyapkina-Tyapkina'yla kızını örnek alıyorsun da ondan tabii. Sana ne onlardan? Onlara bakmasana sen. Karşında başka örnekler var; bak örneğin annen. İşte beni örnek al kendine.

HLESTAKOV
(*Genç kızın elini tutarak*.)

Anna Andreyevna, mutluluğumuza engel olmayın, kutsayın ebedi aşkımızı!

ANNA ANDREYEVNA
(*Şaşkınlıkla*.)
Ne yani, ona mı âşıksınız?..
HLESTAKOV
Söyleyin: Yaşam mı ölüm mü?
ANNA ANDREYEVNA

Bak aptal kız, görüyor musun? Konuğumuz senin için bu pis yerde diz çöküyor; sense deli gibi koşuyorsun. Aslında inadına reddetmeliyim; sen bu mutluluğa layık değilsin.

MARYA ANTONOVNA
Bir daha yapmam anneciğim. Yemin ederim bir daha yapmayacağım.

15. Sahne

(Aynı kişiler ve Kaymakam.)

KAYMAKAM

(*Soluk soluğa*.)

Ekselansları! Yapmayın! Acıyın bana!

HLESTAKOV

Ne oluyorsunuz?

KAYMAKAM

Esnaflar beni ekselanslarına şikâyet etmişler. Şerefim üzerine yemin ederim ki, anlattıklarının yarısı bile doğru değil. Asıl onlar halkı dolandırıyorlar. Başçavuşun karısı da gelip onu kırbaçlattığımı söylemiş; yalan söylüyor, yemin ederim yalan söylüyor. Aslında kendi kendisini kırbaçladı.

HLESTAKOV

Boş verin başçavuşun karısını falan, bana ne ondan?

KAYMAKAM

İnanmayın, sakın inanmayın! Bunlar öyle yalancıdırlar ki... el kadar çocuklar bile inanmaz bunlara. Bütün kent onları yalancı diye tanır. Yaptıkları dolandırıcılıkları bir bilseniz; inanın böyle dolandırıcılıklar dünyada görülmemiştir.

ANNA ANDREYEVNA

İvan Aleksandroviç'in bize bahşettiği onurdan haberin var mı? Kızımızla evlenmek istiyorlar.

KAYMAKAM

Ne? Nasıl?.. Çıldırdın mı hanım? Bağışlayın ekselansları, bizim hanım biraz çatlaktır; annesi de böyleydi zaten.

HLESTAKOV

Ama doğru, gerçekten kızınızla evlenmek istiyorum. Onu seviyorum.

KAYMAKAM

İnanamıyorum, ekselansları!

ANNA ANDREYEVNA

Kendileri söylüyor işte, duymuyor musun?

HLESTAKOV

Şaka yapmıyorum... Aşkımdan aklımı yitirecek gibiyim.

KAYMAKAM

İnanmaya cesaret edemiyorum; ben böyle bir onura layık değilim.

HLESTAKOV

Marya Antonovna'yı bana vermezseniz, neler yapabileceğimi görürsünüz...

KAYMAKAM

İnanamıyorum; bağışlayın ama bizimle eğleniyorsunuz galiba ekselansları!

ANNA ANDREYEVNA

Ah, gerçekten de budalanın tekisin! Açık açık söylediler ya işte!

KAYMAKAM

İnanamıyorum.

HLESTAKOV

Verin kızınızı, verin! Ben gözü kara biriyim, her şeyi yapabilirim; kendimi falan vurursam mahkemelere düşersiniz.

KAYMAKAM

Ah, Tanrım! Ben tamamen suçsuzum. Ne olur kızmayın! Nasıl isterseniz öyle olsun! Kafam iyice karıştı artık... ne yaptığımı hiç bilmiyorum. İyice aptallaştım, başıma hiç böyle bir şey gelmemişti.

ANNA ANDREYEVNA

Haydi kutsa onları!

(Hlestakov'la Marya Antonovna yaklaşırlar.)

KAYMAKAM

Tanrı sizi korusun, ama ben masumum.

(*Hlestakov'la Marya Antonovna öpüşür. Kaymakam onlara bakar*.)

Hay lanet! Bu gerçek yahu!

(*Gözlerini ovuşturur*.)

Öpüşüyorlar! Ah, Tanrım, öpüşüyorlar! Tıpkı nişanlılar gibi!

(*Sevincinden çığlıklar atarak, zıplamaya başlar*.)

Ay, Anton! Ay, Anton! Ay, kaymakam! Şu işe bak sen!

16. Sahne

(Aynı kişiler ve Osip.)

OSİP

Atlar hazır.

HLESTAKOV

Tamam... şimdi geliyorum.

KAYMAKAM

Nasıl efendim? Gidiyor musunuz?

HLESTAKOV

Evet, gidiyorum.

KAYMAKAM

Nasıl olur, yani... bağışlayın ama az önce evlenmekten söz etmiyor muydunuz?

HLESTAKOV

Evet... Kısa bir süreliğine gidiyorum... zengin, ihtiyar bir amcam var, bir günlüğüne ona uğrayıp yarın döneceğim.

KAYMAKAM

Sizi alıkoymaya cüret edemeyiz tabii, umarım sağ salim dönersiniz.

HLESTAKOV

Tabii, tabii, hemen döneceğim zaten. Hoşça kal aşkım... yok, içimdekileri anlatamayacağım! Hoşça kal sevgilim!

(*Genç kızın elini öper*.)

KAYMAKAM

Yolluk bir şeyler gerekli mi? Paraya ihtiyacınız var mı?

HLESTAKOV

Ah, hiç gerek yok.

(*Biraz düşünür*.)

Belki ihtiyacım olabilir.

KAYMAKAM

Ne kadar lazımdı?

HLESTAKOV

Geçen gün iki yüz almıştım, aman dört yüz –sizi yanıltmak istemem– şunu sekiz yüze tamamlayalım isterseniz.

KAYMAKAM

Hemen!

(*Paraları çıkarır*.)

Bakın özel seçilmiş gibi yepyeni banknotlar.

HLESTAKOV

A, evet!

(*Paraları alıp kontrol eder*.)

Çok güzel. Yeni para şans getirir derler.

KAYMAKAM

Çok doğru efendim.

HLESTAKOV

Hoşça kalın Anton Antonoviç! Konukseverliğinizden çok memnun kaldım. Tüm içtenliğimle söylüyorum, hiçbir yerde böylesine iyi ağırlanmadım. Hoşça kalın Anna Andreyevna! Hoşça kal sevgilim Marya Antonovna!

(Hepsi çıkar.)

HLESTAKOV'UN SESİ

(*Sahne arkasından*.)

Hoşça kal ruhumun meleği, hoşça kal Marya Antonovna!

KAYMAKAMIN SESİ

Aman bu da ne böyle? Posta arabasıyla mı gideceksiniz?

HLESTAKOV'UN SESİ

Evet, ben alışığım. Diğer arabaların yayları başımı ağrıtıyor.

ARABACININ SESİ

Bürsst!

KAYMAKAMIN SESİ

Hiç değilse hasır gibi bir şey serselerdi. Emrederseniz bir halı getirsinler?

HLESTAKOV'UN SESİ

Yok canım, ne gereği var? Boş verin; ya da... haydi getirsinler bakalım.

KAYMAKAMIN SESİ

Hey, Avdotya! Koş kilerden, en iyi halıyı, hani mavi İran halısı var ya, işte onu getir. Fırla!

ARABACININ SESİ

Bürsst!

KAYMAKAMIN SESİ

Sizi ne zaman karşılamamızı istersiniz?

HLESTAKOV'UN SESİ

Yarın ya da öbür gün.
OSİP'İN SESİ
Halı bu mu? Getir, ser şuraya! Bu tarafa da biraz saman getir.
ARABACININ SESİ
Bürsst...
OSİP'İN SESİ
Bu tarafa getir! Şuraya da koy! Biraz daha! Tamam. Şimdi oldu.
(*Eliyle halıya vurur*.)
Artık oturabilirsiniz efendimiz!
HLESTAKOV'UN SESİ
Hoşça kalın Anton Antonoviç!
KAYMAKAMIN SESİ
Güle güle ekselansları!
KADINLARIN SESLERİ
Güle güle İvan Aleksandroviç!
HLESTAKOV'UN SESİ
Hoşça kal anneciğim!
ARABACININ SESİ
Haydi, deeh!
(Çıngırak sesleri duyulur ve perde iner.)

V. Perde

(Aynı oda.)

1. Sahne

(Kaymakam, Anna Andreyevna ve Marya Antonovna.)

KAYMAKAM

Ne dersin Anna Andreyevna? Hiç aklından geçer miydi böyle bir şey? Ne şanslıymışız yahu! İtiraf et, bunu rüyanda görsen inanmazdın; sıradan bir kaymakam karısıyken... ah, sen de az açıkgöz değilmişsin hani! Ne garip iş yahu!

ANNA ANDREYEVNA

Ben hiç şaşırmadım; böyle olacağını anlamıştım zaten. Sen yüksek tabakadan kişilerle hiç zaman geçirmemiş basit bir insan olduğun için, bu işte bir dalavere arıyorsun.

KAYMAKAM

Ben de yüksek tabakadan bir adamım karıcığım. Bırak bunları şimdi, talih kuşu yüzümüze güldü Anna Andreyevna! Öyle değil mi Anna Andreyevna? Yemin ederim tüm dertlerimiz bitti! Dur sen, bütün o şikâyetçilerin, ihbarcıların günlerini asıl şimdi göstereceğim. Hey kim var orada?

(*Bir polis memuru girer*.)

A, sen miydin İvan Karpoviç? Koş bana esnafları çağır! Bana oyun oynamak istiyorlar demek! Beni şikâyet etmek ha? Sizi lanet Yahudiler sizi! Durun bakalım siz! Önceden yalnız bıyıklarınızı yolardım ama şimdi bütün sakalınızı tel tel yolacağım. Beni şikâyet edenlerin hepsinin adlarını yaz, en başa da şu buruş buruş dilekçeleri yazan pislikleri koy. Sonra da herkese kaymakamın kızını dünyada eşi olmayan, her şeyi ama her şeyi yapabilecek bir adama verdiğini duyur; ne büyük bir onur kazandığımı herkes bilsin. Herkese duyur, bilmeyen kalmasın. Tellallar çıkarılsın, çanlar çalınsın! Tıpkı bayram gibi, bugün bayram!

(*Polis memuru çıkar*.)

Öyle değil mi Anna Andreyevna? Bundan sonra nerede yaşayalım dersin? Burada mı, Peterburg’da mı?

ANNA ANDREYEVNA

Tabii ki Peterburg’da. Burada kalmak olur mu hiç?

KAYMAKAM

Burada kalsak fena olmazdı ama, Peter'i istiyorsan Peter olsun. Kaymakamlığın da canı cehenneme, değil mi Anna Andreyevna?

ANNA ANDREYEVNA

Tabii ki, kaymakamlık da neymiş?

KAYMAKAM

Artık daha yüksek bir rütbe de kapabilirim değil mi Anna Andreyevna; baksana bizim damat bakanlarla yakın dost, saraya girebiliyor, zamanla general bile olabilirim. Ne dersin Anna Andreyevna, general olabilir miyim?

ANNA ANDREYEVNA

Tabii canım! Elbette olursun.

KAYMAKAM

Vay be, generallik güzel iş! Göğsüne nişan da takarlar. Hangi nişan daha iyi olur Anna Andreyevna, kırmızı mı mavi mi?

ANNA ANDREYEVNA

Tabii ki mavi daha iyi.

KAYMAKAM

Ha? İstediği şeye de bak! Kırmızı da iyidir. Neden general olmak istiyorum biliyor musun? Çünkü bir yere gittiğinde, askeri kuryelerle, yaverin senden önce gider ve "Atları hazırlayın!" der. Posta istasyonu da kimseye at vermez; 7. derece memurlar, yüzbaşılar, kaymakamlar hepsi seni bekler ama senin umurunda bile olmaz. Valinin evinde yemek versin, kaymakam da hazır olda seni bekler! Ha, ha, ha!

(*Gülmekten iki büklüm olur*.)

Ne güzel iş be!

ANNA ANDREYEVNA

Hep böyle kaba şeylerden hoşlanırsın zaten. Yaşayış tarzını tamamen değiştirmen gerektiğini, artık birlikte tavşan avladığın, av köpeği meraklısı bir yargıçla ya da Zemlyanika'yla arkadaşlık edemeyeceğini sakın unutma. Çevrende kibar insanlar olacak artık; kontlar, sosyete insanları... Yalnız açık söyleyeyim, bu kibar çevredeyken olmadık bir şeyler söyleyeceksin diye biraz korkuyorum.

KAYMAKAM

Ne olmuş? Söz kimseyi lekelemez.

ANNA ANDREYEVNA

Kaymakamken lekelemez tabii. Ama orada bambaşka bir yaşamın olacak.

KAYMAKAM

Dediklerine göre orada som balığı, çamuka balığı gibi öyle balıklar varmış ki daha yemeye başlamadan ağzının suyu akıyormuş.

ANNA ANDREYEVNA

Balıktan başka bir şey de düşünmezsin! Peterburg'un en güzel evinden başkasında oturmayacağım; odam öyle bir amber kokacak ki, kimse içeri kokudan gözlerini kapamadan giremeyecek.

(*Gözlerini kapatıp, havayı koklar*.)

Ah, ne güzel!

2. Sahne

(Aynı kişiler ve esnaflar.)

KAYMAKAM

A! Hoş geldiniz baylar!

ESNAFLAR

(*Selam verirler*.)

Esenlikler dileriz babamız!

KAYMAKAM

Eh, nasılsınız dostlar? İşleriniz nasıl? Çaycılar, terziler, bir olup beni şikâyet ettiniz demek? Sizi gidi sefiller, arsızlar, dolandırıcılar, saygısızlar! Şikâyet etmek ha? Ee, elinize ne geçti? Beni hapse attırabileceğinizi sandınız demek!.. Yedi ceddinizin canına okuyacağımı bilmiyor musunuz?..

ANNA ANDREYEVNA

Ah Tanrım, ne biçim konuşuyorsun Antoşa?

KAYMAKAM

(*Öfkeyle*.)

Lafımı seçecek halim yok şimdi! Beni şikâyet ettiğiniz o memurun kızımla evleneceğini biliyor musunuz? Ha? Şimdi ne diyeceksiniz? Göstereceğim size!... Halkı dolandırmak ha... Çürük kumaşlardan yüz binler kazanıp, yirmi arşın için beni kurban etmeye kalkışırsınız; yoksa ödül mü bekliyordunuz? Bunları duysalardı, görürdünüz gününüzü... Bir de karşılarında el pençe divan durulmasını isterler; neymiş, esnaflara dokunulmazmış. “Soylulardan aşağı değiliz,” dersiniz bir de. Soyluymuş... Şu suratlarınıza bir bakın! Soylu dediğin ilim sahibidir; ilim öğrenmek için okulda kırbaç bile yer. Ya siz? Dolandırıcılığı iyi öğrenemediğiniz için ustanızdan dayak yersiniz. Daha çocukluğunuzda, “Yüce İsa” duasını öğrenmeden, dolandırıcılığı öğrenirsiniz; göbeğiniz biraz büyüyüp, cüzdanınız kabardıktan sonra da burnunuz havalara kalkar! Tüh size, bulunmaz Hint kumaşısınız sanki! Günde on altı semaver çay içmekle kibirli mi oldunuz? Suratınıza da, kibrinize da tüküreyim sizin!

ESNAFLAR

(*Eğilirler*.)

Bağışla Anton Antonoviç!

KAYMAKAM

Şikâyet etmek ha? Sen! Köprüyü yaparken yüz rubleyi bile aşmayan kereste masraflarını, yirmi bin ruble gibi göstermene kim yardım etti, unuttun mu? Ben, keçisakallı, ben! Ne çabuk unuttun? Bunu açıklasam anında Sibirya'ya sürülürsün. Ne dersin buna? Ha?

ESNAFLARDAN BİRİ

Tanrı biliyor ya, suçluyuz Anton Antonoviç! Şeytana uyduk işte. Söz veriyoruz bir daha seni kimseye şikâyet etmeyeceğiz. Ne istersen yaparız, yeter ki kızma!

KAYMAKAM

Kızmayayım demek! Bakın şimdi de ayaklarıma kapanıyorsunuz. Neden? Çünkü şimdi ben üstünüm; durum birazcık sizden yana olsa, anında beni yere yıkar, o çamurlu ayaklarınızla üstümde tepinirsiniz, hatta elinize odunları alıp kafama kafama vurursunuz.

ESNAFLAR

(*Kaymakam'ın ayaklarına kapanarak*.)

Bağışla bizi Anton Antonoviç!

KAYMAKAM

Bağışlayayım ha! Tabii şimdi bağışla dersiniz! Önceden aklınız neredeydi? Şimdi sizi...

(*Elini sallar*.)

Neyse cezanızı Tanrı versin! Bu kadarı size yeter! Ben kindar biri değilim; ama bundan sonra gözünüzü dört açın! Kızımı verdiğim adam, sıradan bir soylu değil; kutlamaya geldiğinizde... anladınız değil mi? Bu kez, öyle kurutulmuş mersin balığıyla, şekerle falan yakayı sıyıramazsınız... Haydi çekin arabanızı!

(Esnaflar çıkar.)

3. Sahne

(Aynı kişiler, Ammos Fyodoroviç, Artemi Filippoviç, sonra da Rastakovski.)

AMMOS FYODOROVİÇ

(*Daha kapıdayken*.)

Söylentiler doğru mu Anton Antonoviç? Gerçekten de olağanüstü bir şansın varmış.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Bu olağanüstü şansınızdan dolayı sizi tebrik etmekten şeref duyarım. Duyduğum zaman yüreğim sevinçle doldu.

(*Anna Andreyevna'nın elini öper*.)

Anna Andreyevna!

(*Marya Antonovna'ya yaklaşarak onun da elini öper*.)

Marya Antonovna!

RASTAKOVSKİ

Tebrikler Anton Antonoviç. Tanrı size ve genç çifte uzun ömürler versin; dilerim torunlarınızı, torunlarınızın çocuklarını da görürsünüz! Anna Andreyevna!

(*Anna Andreyevna'nın elini öper*.)

Marya Antonovna!

(*Marya Antonovna'nın elini öper*.)

4. Sahne

(Aynı kişiler, Karobkin ile karısı ve Lyulyukov.)

KAROBKİN

Sizi tebrik ederim Anton Antonoviç! Anna Andreyevna!

(*Anna Andreyevna'nın elini öper*.)

Marya Antonovna!

(*Marya Antonovna'nın elini öper*.)

KAROBKİN'İN KARISI

Bu kısmetten dolayı sizi tüm yüreğimle tebrik ederim Anna Andreyevna!

LYULYUKOV

Sizi tebrik etmekten şeref duyarım Anna Andreyevna!

(*Anna Andreyevna'nın elini öper; sonra da seyircilere döner ve azametli bir tavır takınarak dilini şaklatır*.)

Sizi de tebrik ederim Marya Antonovna!

(*Genç kızın da elini öper ve seyircilere dönerek aynı jesti yapar*.)

5. Sahne

(Aynı kişiler; frak ve redingot giymiş pek çok konuk. Konuklar önce, Anna Andreyevna'nın elini öperek "Anna Andreyevna!" derler, sonra da Marya Antonovna'nın elini öperek "Marya Antonovna!" derler. Bobçinski ile Dobçinski itişerek girerler.)

BOBÇİNSKİ
Tebrik ederim!
DOBÇİNSKİ
Tebrik ederim Anton Antonoviç!
BOBÇİNSKİ
Ne mutluluk verici bir olay!
DOBÇİNSKİ
Anna Andreyevna!
BOBÇİNSKİ
Anna Andreyevna!
(Kadının elini öpmek için ikisi de aynı anda eğilir ve başları çarpışır.)
DOBÇİNSKİ
Marya Antonovna!
(*Kızın elini tutar*.)
Sizi de tebrik ederim. Çok ama çok mutlu olacak, altın sırmalı elbiseler giyip bir sürü kibar çorbası içmeye gideceksiniz; çok güzel zaman geçireceksiniz.
BOBÇİNSKİ
(*Sözünü keser*.)
Tebrik ederim Marya Antonovna! Tanrı size zenginlik versin, altın rubleler içinde yüzün, bir de ufacık, şu kadarcık
(*Avucunu gösterir*.)
bir bebek versin efendim! Bebecik ınga, ınga, ınga diye bağırıp dursun!

6. Sahne

(Birkaç konuk daha girip el öperler.

Luka Lukiç ile karısı da girerler.)

LUKA LUKİÇ

Sizi tebrik...

LUKA LUKİÇ'İN KARISI

(*Öne atılır*.)

Tebrik ederim Anna Andreyevna!

(*Öpüşürler*.)

Öylesine sevindim ki anlatamam. "Anna Andreyevna kızını evlendiriyormuş," dediklerinde öyle sevindim ki, içimden "Ah, Tanrım!" dedim ve kocama, "Anna Andreyevna'nın ne şanslı olduğunu duydun mu Lukançik!" dedim. Sonra da içimden "Tanrı'ya şükürler olsun!" dedim; sonra da kocama, "Öyle mutluyum ki, mutluluğumu Anna Andreyevna'yla paylaşmak için sabırsızlanıyorum..." dedim. İçimden "Ah, Tanrım!" dedim, "Anna Andreyevna kızını evlendirmek için iyi bir kısmet bekliyordu, yazgı da tam istediğini verdi," dedim. Öylesine sevindim ki sevinçten dilim tutuldu neredeyse. Ağladım, hatta hıçkıra hıçkıra ağladım. Hatta Luka Lukiç, "Neden ağlıyorsun Nastyonka?" diye sordu, ben de "Bilmiyorum Lukançik, gözyaşlarımı tutamıyorum işte," dedim.

KAYMAKAM

Baylar, buyurun oturun lütfen! Hey Mişka, birkaç sandalye daha getir buraya.

(Konuklar oturur.)

7. Sahne

(Aynı kişiler, Komiser ve polis memurları.)

KOMİSER

Tebrik ederim ekselansları, Tanrı uzun yıllar mutluluk versin!

KAYMAKAM

Sağ ol, sağ ol! Lütfen oturun baylar!

(Konuklar oturur.)

AMMOS FYODOROVİÇ

Ee, Anton Antonoviç, anlatsanıza bütün bunlar, yani bu evlilik işi nasıl oldu?

KAYMAKAM

Olağanüstü oldu; evlenme teklifini kendisi yaptı.

ANNA ANDREYEVNA

Hem de çok saygılı ve kibar bir dille istedi kızımızı. Çok ince, çok kibar konuştu hep. “Salt sizin varlığınıza duyduğum saygıdan böyle bir şey yapıyorum Anna Andreyevna...” dedi. Öylesine seçkin, eğitimli, soylu bir insan ki! “İnanın Anna Andreyevna yaşamıma bir kapik değer vermiyorum; yalnızca sizin eşi bulunmaz yeteneklerinize saygı duyduğumdan...” dedi.

MARYA ANTONOVNA

Ah, anneciğim! Bunları bana söyledi ya.

ANNA ANDREYEVNA

Sus bakayım, senin bir şeyden haberin yok; hem seni ilgilendirmeyen işlere karışma! “Beni büyülüyorsunuz Anna Andreyevna...” dedi. Sonra da bir sürü kompliman yaptı... Sonra da soylu bir şekilde önümde diz çöküp “Beni bedbaht bir insan yapmayın Anna Andreyevna! Duygularımı reddederseniz, yaşamıma son veririm,” dedi.

MARYA ANTONOVNA

İyi de anneciğim bunları benim için söylüyordu sana.

ANNA ANDREYEVNA

Elbette senin için söylüyordu canım... Ben de bunu inkâr etmiyorum ki.

KAYMAKAM

Hatta kendini vuracağını söyleyerek bizi korkuttu. “Kendimi vuracağım! Kendimi vuracağım!” diye bağırdı.

KONUKLARIN ÇOĞU

Aman Tanrım!

AMMOS FYODOROVİÇ

İşe bak!

LUKA LUKİÇ

Gerçekten yazgının işi işte.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Yazgı falan değil azizim. Kaymakam hizmetlerinin ödülünü alıyor işte.

(*Alçak sesle*.)

Şans, hep böyle domuzların yüzüne güler zaten!

AMMOS FYODOROVİÇ

Artık şu pazarlık edip durduğunuz köpeği alırsınız herhalde Anton Antonoviç.

KAYMAKAM

Yok yahu, köpek falan düşünecek halde değilim.

AMMOS FYODOROVİÇ

Onu istemiyorsanız, başka bir köpek vereyim.

KAROBKİN'İN KARISI

Ah, Anna Andreyevna, sizin adınıza ne denli sevindiğimi hiç tahmin edemezsiniz!

KAROBKİN

Ünlü konuğunuzun şimdi nerede olduğunu sorabilir miyim? Bir yerlere gittiğini duydum da.

KAYMAKAM

Evet gayet önemli bir iş için bir günlüğüne gitti.

ANNA ANDREYEVNA

Amcasının hayır duasını almaya gitti.

KAYMAKAM

Hayır duası alacak, ama yarın...

(*Hapşırır. Herkes bir ağızdan "Çok yaşa!" der*.)

Çok sağ olun! Ama yarın geriye...

(*Yine hapşırır, yine "Çok yaşa!" sesleri yükselir,*
ama kimilerinin sesi daha yüksek çıkar.)

KOMİSERİN SESİ

Çok yaşayın ekselansları!

BOBÇİNSKİ'NİN SESİ

Yüz yıl yaşayın, çuvalla paranız olsun!

DOBÇİNSKİ'NİN SESİ

Tanrı uzun ömürler versin!
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ'İN SESİ
Tanrı belanı versin!
KAROBKİN'İN KARISININ SESİ
Şeytan alsın seni!
KAYMAKAM
Çok teşekkür ederim! Siz de görün.
ANNA ANDREYEVNA
Bundan sonra Peterburg'da oturmaya niyetliyiz. Buranın havası beni boğuyor doğrusu... Hem burası iyice taşrada kalıyor!.. İtiraf edeyim ki hiç de güzel değil... Hem kocam da... orada general rütbesi alacak.
KAYMAKAM
Evet, general olmayı çok istiyorum gerçekten.
LUKA LUKİÇ
İyi Tanrı versin!
RASTAKOVSKİ
İnsanın elinden gelmeyeni, Tanrı verir.
AMMOS FYODOROVİÇ
Büyük gemiye, büyük deniz gerek.
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
Bu onura layıksınız.
AMMOS FYODOROVİÇ
(*Alçak sesle*.)
Gerçekten general olursa yandık! Buna generallik vermek öküze eyer vurmaya benzer yahu! Yok kardeş, sen generallik borusunu öttürmeye daha çok uzaksın. Burada o rütbeyi senden çok hak edenler var ama daha onlar bile general olamadı.
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
(*Alçak sesle*.)
Lanet olası herif, bir de generallik istiyor! Belki gerçekten de olur. Yeterince kurnaz bir herif, kendini göstermesini biliyor.
(*Kaymakam'a dönerek*.)
General olunca bizi unutmayın ama Anton Antonoviç.
AMMOS FYODOROVİÇ
Bir şey olur, bir işimiz düşerse yardımınızı esirgemeyin!
KAROBKİN

Oğlumu, yurduna yararlı biri olsun diye gelecek yıl Peterburg’a yollayacağım; bir iyilik yapıp onu korumanız altına alır, yetime babalık edersiniz değil mi?

KAYMAKAM

Elimden geleni yapmaya hazırım.

ANNA ANDREYEVNA

Ah Antoşa, her zaman böyle sözler vermeye hazırsındır. Bir defa bununla uğraşmaya hiç zamanın olmayacak. Hem ne demeye böyle sözler verip boş yere sorumluluk alıyorsun?

KAYMAKAM

Neden almayayım sevgilim? Bazen böyle şeyler yapmak gerek.

ANNA ANDREYEVNA

Tamam gerek ama her önemsiz insanı da koruman altına alamazsın.

KAROBKİN’İN KARISI

Bize ne dediğini duydunuz mu?

KONUKLARDAN BİRKAÇI

Evet, bu kadın böyledir işte; onu uzun zamandır tanırım. Oturt masaya, alttan sana tekme atar...

8. Sahne

(Aynı kişiler, Postane Müdürü.)

POSTANE MÜDÜRÜ

(*Elinde açılmış bir mektupla, soluk soluğa girer*.)

İnanılmaz bir şey baylar! Müfettiş sandığımız adam müfettiş falan değilmiş.

HEPSİ BİRDEN

Nasıl müfettiş değilmiş?

POSTANE MÜDÜRÜ

Hem de hiç değilmiş; işte mektupta yazıyor...

KAYMAKAM

Ne diyorsunuz? Ne diyorsunuz? Hangi mektupta?

POSTANE MÜDÜRÜ

İşte kendi mektubunda. Postaneye bir mektup getirmişlerdi. Adrese bir baktım "Postane Sokağı" yazıyor. Birden donakaldım. Hemen "Herhalde posta işlerinde bir aksaklık gördü, üstlerine onu rapor ediyor," dedim. Sonra da mektubu alıp açtım.

KAYMAKAM

Nasıl yaparsınız bunu?

POSTANE MÜDÜRÜ

Bende pek bilmiyorum; sanki içimden bir şeyler zorladı beni. Mektubu özel ulakla gönderecektim, ama birden hiç duymadığım bir meraka kapıldım. Kendime engel olamıyordum! Mektup beni öylesine çekiyordu ki! Ama içimden bir ses sürekli "Sakın açma! Açarsan tavuk gibi kızartırlar seni!" diyordu. Başka bir ses de "Aç, aç, aç!" diye fısıldıyordu. Mührü koparırken vücudumu ateş basmıştı; mektubu açınca da her yanım buz kesti. Ellerim titriyor, gözlerim kararıyordu.

KAYMAKAM

Böylesine önemli bir devlet temsilcisinin mektubunu açmaya nasıl cüret edersiniz?

POSTANE MÜDÜRÜ

İşte sorun da bu ya! Hiç de önemli biri falan değilmiş!

KAYMAKAM

Peki kimmiş size göre?

POSTANE MÜDÜRÜ

Ne kokar ne bulaşır biri; şeytan bilir kim olduğunu!

KAYMAKAM

(*Sertçe*.)

Ne kokar ne bulaşır da ne demek? Ne cüretle böyle bir şey söyleyebilirsiniz; ya “şeytan bilir” ne demek? Şimdi sizi tutuklatacağım...

POSTANE MÜDÜRÜ

Kim? Siz mi?

KAYMAKAM

Evet, ben!

POSTANE MÜDÜRÜ

Gücün yetmez!

KAYMAKAM

Onun kızımla evleneceğini, benim de büyük bir adam olacağımı biliyor musun? Seni Sibirya’ya sürdüreyim de gör!

POSTANE MÜDÜRÜ

Ah, Anton Antonoviç! Ne Sibirya’sı? Sibirya’yı falan bırak şimdi. İyisi mi ben size mektubu okuyayım. Baylar! İzninizle mektubu okuyorum!

HEPSİ BİRDEN

Okuyun, okuyun!

POSTANE MÜDÜRÜ

(*Okumaya başlar*.)

“Azizim Tryapiçkin; başımdan geçen olağanüstü bir olayı hemen sana bildirmek istedim. Yolda tanıştığım bir piyade yüzbaşısı, beni kumarda öyle bir soyup soğana çevirdi ki, kaldığım hanın sahibi neredeyse beni hapse attırıyordu; ama ansızın bütün kent, Peterburglu görünüşüm ve kılık kıyafetim yüzünden beni general, vali gibi bir şey sanmaya başladı. Ben de kaymakamın evine yerleştim, yan gelip keyfime bakıyor, sonunu hiç düşünmeden karısına ve kızına kur yapıyorum; yalnız önce hangisinden başlamak gerektiğine karar veremedim, ama sanırım her türlü hizmete hazır olan anneden başlayacağım. Beraber çektiğimiz sefaleti, parasızlığı hatırlarsın; hani bir keresinde bir pastacı, İngiliz kralı gibi yediğim tartlar yüzünden yakama yapışmıştı. Şimdi işler tamamen tersine döndü. Herkes istediğim kadar borç veriyor. Müthiş orijinal insanlar. Görsen, gülmekten ölürsün. Gazetelere fıkralar yazdığını biliyorum; onları da yazılarına koymalısın. İlk olarak kaymakam, ihtiyar bir beygir kadar ahmak...”

KAYMAKAM

Buna imkân yok! Böyle yazmamıştır.
POSTANE MÜDÜRÜ
(*Mektubu uzatarak*.)
Kendiniz okuyun isterseniz.
KAYMAKAM
(*Okur*.)
"… bir beygir kadar ahmak..." Olamaz! Bunu siz yazmışsınız.
POSTANE MÜDÜRÜ
Neden böyle bir şey yazayım?
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
Okuyun yahu!
LUKA LUKİÇ
Okuyun!
POSTANE MÜDÜRÜ
(*Okumayı sürdürür*.)
"Kaymakam ihtiyar bir beygir kadar ahmak..."
KAYMAKAM
Lanet olsun! Tekrarlayıp durmasana! Sanki herkes anlamadı.
POSTANE MÜDÜRÜ
(*Okumayı sürdürür*.)
Hım... hım... hım... "…beygir kadar ahmak. Postane Müdürü de bir hoş..."
(*Okumayı bırakır*.)
Benim hakkımda da yakışıksız şeyler yazmış.
KAYMAKAM
Hayır efendim, devam edin!
POSTANE MÜDÜRÜ
Ne gereği var?
KAYMAKAM
Hayır efendim, madem başladık, bitireceğiz! Hepsini okuyun!
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
İzin verin ben okuyayım.
(*Gözlüğünü takıp okumaya başlar*.)
"Postane Müdürü, tıpkı bizim bölümün kapıcısı Miheyev'e benziyor; onun gibi ayyaş alçağın biri olmalı."
POSTANE MÜDÜRÜ
(*Seyircilere*.)

Bu haylazı bir güzel kırbaçlamalı; aşağısı kurtarmaz!
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
(*Okumayı sürdürür*.)
Yoksulları Koruma Müdürü'yse... ee... eee...
(*Kekeler*.)
KAROBKİN
Neden durdunuz?
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
Burası pek okunmuyor... zaten herif alçağın biri işte.
KAROBKİN
Bana verin! Benim gözlerim daha iyi görür.
(*Mektubu almak için uzanır*.)
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
(*Mektubu vermez*.)
Yok, burayı atlayalım, devamı daha okunaklı zaten.
KAROBKİN
İzin verin ona ben karar vereyim.
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
Okumasına ben de okurum, hem devamı daha okunaklı dedim ya.
POSTANE MÜDÜRÜ
Hayır efendim, hepsi okunacak! Öncekileri okuduk ya!
HEPSİ BİRDEN
Mektubu verin Artemi Filippoviç!
(*Karobkin'e:*)
Siz okuyun!
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
Tamam veriyorum.
(*Mektubu verir*.)
Lütfen buradan...
(*Parmağıyla bir yeri kapatır*.)
İşte buradan okuyun.
(Herkes Karobkin'in çevresine toplanır.)
POSTANE MÜDÜRÜ
Okuyun, okuyun! Bırakın şunu, hepsini okuyun!
KAROBKİN
(*Okur*.)

"Yoksulları Koruma Kurumları Müdürü Zemlyanika, Yahudi takkesi takmış domuzu andırıyor."
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
(*Seyircilere*:)
Aman ne zekice! Yahudi takkeli domuzmuş! Domuzların takke taktığı nerede görülmüş canım?
KAROBKİN
(*Okumayı sürdürür*.)
"Lise Müdürü'yse baştan ayağa soğan kokuyor."
LUKA LUKİÇ
(*Seyircilere*:)
Yemin ederim ağzıma soğan koymuşluğum yoktur.
AMMOS FYODOROVİÇ
(*Alçak sesle*.)
Tanrı'ya şükür, benim hakkımda bir şey yazmamış hiç değilse!
KAROBKİN
"Yargıç..."
AMMOS FYODOROVİÇ
Al bakalım!
(*Yüksek sesle*.)
Baylar, bu mektup epey uzun anlaşılan. Hem içinde okumaya değer bir şey de yok; bir sürü zırvalık işte.
LUKA LUKİÇ
Hayır efendim!
POSTANE MÜDÜRÜ
Olmaz, okuyun!
ARTEMİ FİLİPPOVİÇ
Hayatta olmaz, okuyun!
KAROBKİN
(*Okumayı sürdürür*.)
"Yargıç Lyapkin-Tyapkin tam bir moveton...13"
(*Durur*.)
Bu Fransızca bir sözcük galiba.
AMMOS FYODOROVİÇ
Şeytan bilir ne anlama geliyor! Dolandırıcı gibi bir şey demekse yine iyi, daha kötü bir anlamı da olabilir.
KAROBKİN

(*Okumayı sürdürür*.)

“Yine de buralılar, konuksever ve iyi yürekli insanlar. Hoşça kal azizim Tryapiçkin. Ben de senin gibi edebiyatla uğraşmak istiyorum artık. Yaşamak öyle sıkıcı oldu ki kardeş, insan biraz da ruhunu beslemek istiyor. Artık daha soylu işlerle uğraşma zamanının geldiğini görüyorum. Bana mektup yazarsan Saratov İli, Podkatilovka Köyü’ne yaz.

(*Mektubun arkasını çevirip adresi okur*.)

Sayın Bay İvan Vasilyeviç Tryapiçkin’e, Postane Sokağı, doksan yedi numara, üçüncü kat, sağdaki daire, Peterburg.”

KADINLARDAN BİRİ

Ay ne feci!

KAYMAKAM

İşte şimdi mahvoldum, mahvoldum! Öldüm ben, bittim! Gözlerim kararıyor hiçbir şey göremiyorum. Domuz suratlarından başka bir şey göremiyorum... Tutun, bana getirin onu!

(*Ellerini sallar*.)

POSTANE MÜDÜRÜ

Nasıl yakalayacağız? Bile isteye en iyi arabayı verdirttim; üstelik şeytan dürtmüş gibi, bütün istasyonlara da at hazırlamaları için önceden yazılı emir gönderdim.

KAROBKİN’İN KARISI

Görülmemiş bir karışıklık!

AMMOS FYODOROVİÇ

Lanet olsun baylar! Benden üç yüz ruble de borç aldı.

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Benden de üç yüz ruble aldı.

POSTANE MÜDÜRÜ

(*İç geçirir*.)

Ah! Benden de üç yüz ruble aldı.

BOBÇİNSKİ

Pyotr İvanoviç ile benden de altmış beş ruble aldı efendim.

AMMOS FYODOROVİÇ

(*Elleriyle bir şaşkınlık jesti yapar*.)

Bu iş nasıl oldu baylar? Nasıl oldu da böyle bir yanlış yaptık?

KAYMAKAM

(*Alnına vurarak*.)

Nasıl, nasıl yedin bu numarayı ihtiyar budala! Aklını mı kaybettin, koyun kafalı!.. Otuz yıldır görevdeyim, hiçbir tüccardan, hiçbir müteahhitten böyle kazık yemedim; dünyayı bile çalabilecek ne dolandırıcıların, ne hilebazların hakkından geldim! Üç tane valiyi bile aldattım!.. Valiler de kimmiş?

(*Elini sallar*.)

Aldattığım valilerin sözü bile edilmez...

ANNA ANDREYEVNA

Ama böyle bir şey mümkün değil Antoşa; Maşenka'yla nişanlandılar...

KAYMAKAM

(*Öfkeyle*.)

Nişanlanmışlar! Nah sana nişanlılar!

(*Eliyle çirkin bir hareket yapar*.)

Utanmadan hâlâ nişanlılar diyor!..

(*Kudurmuşçasına*.)

Bakın, bakın, ey Hıristiyanlar, gelin de kaymakamın nasıl rezil olduğunu görün! Aptal, aptal, ihtiyar alçak!

(*Kendi kendine yumruğunu sallar*.)

Ah seni odun kafalı! El kadar bebeyi önemli biri sandım! Herif şimdi, arabasının çıngıraklarını çala çala keyif yapıyor! Her önüne gelene de bunu anlatacak. Bunca alay yetmezmiş gibi, alaycı yazarın biri de, bundan kendisine bir komedya çıkaracak. Şu utanca bak! Unvana, ada falan bakmadan acımasızca kahkahalar atıp, avuçları patlayana dek de alkışlarlar üstelik. Ne gülüyorsunuz? Asıl kendinize gülün!.. Sizin hepinizi...

(*Ayaklarını öfkeyle yere vurur*.)

Ah o yazarlar! Ah o lanet olası, liberal yazar parçaları! Tanrı hepsinin belasını versin! Bir elime geçirsem hepsinin gırtlağını sıkar, un gibi öğütür, bir çuvala doldurup hepsini cehennemin dibine atardım! Külahlarına tükürdüklerim!..

(*Yumruğunu sallayarak topuklarını yere vurur.*

Kısa bir sessizlikten sonra.)

Hâlâ kendime gelemedim. Gerçekten de Tanrı cezalandırmak istediği kulunun önce aklını alıyormuş. O budalanın neresi müfettişe benziyordu ki? Hiçbir yeri! O adam müfettişin serçe parmağı bile olamaz; ama birdenbire hepiniz, müfettiş, müfettiş diye bağırmaya başladınız! O adamın müfettiş olduğunu ilk kim uydurdu? Yanıt verin!

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

(*Bir jest yapar*.)

Beni kesseniz bile bu işin nasıl olduğunu açıklayamam. Şeytan gözlerimizi bağlayıp, hepimizi şaşkına çevirdi.

AMMOS FYODOROVİÇ

Kim uyduracak işte bu kıt akıllılar!

(*Dobçinski ile Bobçinski'yi gösterir*.)

BOBÇİNSKİ

Hey, ben değildim! Hem hiç aklıma...

DOBÇİNSKİ

Benim hiç suçum yok, hem de hiç...

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Tabii ki sizdiniz.

LUKA LUKİÇ

Elbette. Aklınızı yitirmiş gibi handan koşa koşa gelip "Geldi, geldi, para bile vermiyormuş..." dediniz. Sanki gömü buldular!

KAYMAKAM

Doğru sizdiniz! Kentteki bütün dedikodular sizden çıkar zaten lanet yalancılar!

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Müfettişinize de, palavralarınıza da lanet olsun!

KAYMAKAM

Kentin içinde koşuşup herkesin kafasını karıştırırsınız, pis yılanlar! İşiniz gücünüz dedikodu, kılkuyruklu saksağanlar sizi!

AMMOS FYODOROVİÇ

Mendebur herifler!

LUKA LUKİÇ

Ahmaklar!

ARTEMİ FİLİPPOVİÇ

Muşmula suratlılar!

(Herkes çevrelerini sarar.)

BOBÇİNSKİ

Yemin ederim ben söylemedim, Pyotr İvanoviç söyledi.

DOBÇİNSKİ

Hayır Pyotr İvanoviç, ilk siz söylediniz...

BOBÇİNSKİ

Yapmayın canım, ilk siz söylediniz.

Son Sahne

(Aynı kişiler ve Jandarma.)

JANDARMA

Peterburg’dan özel emirle bir memur gelmiş, derhal sizi görmek istiyor. Handa kalıyor.

(Bu sözler herkeste heyecan yaratır. Kadınlar hep bir ağızdan şaşkınlık çığlıkları atar; bütün grubun durumu değişir ve hepsi taş kesilmiş gibi kalır.)

Sessiz Sahne

(Tam ortadaki Kaymakam başı arkada, elleri iki yanına açılmış, heykel gibi durur. Sağında karısıyla kızı, bütün vücutlarıyla ona doğru hamle yapmışlardır; onların arkasındaki Postane Müdürü soru sorarcasına, şaşkın bir ifadeyle seyircilere dönmüştür. Arkasında, yüzünde masum bir ifadeyle Luka Lukiç ve onun da arkasında, sahnenin en ucundaki, birbirlerine iyice sokulmuş üç kadın, yüzlerinde alaycı bir ifadeyle Kaymakam’ın ailesine bakar. Kaymakam’ın solunda, sanki bir şeyler dinliyormuşçasına başını yana eğmiş Zemlyanika; arkasında da ellerini açmış, neredeyse yere oturur durumda, sanki ıslık çalmak ya da “Gördün başımıza gelenleri anacığım!” demek ister gibi dudaklarını kıpırdatan yargıç bulunmaktadır. Onun arkasında seyircilere dönük, gözlerinde alaycı bir ifadeyle Kaymakam’a bakan Karobkin, onun da arkasında, sahnenin en ucunda, ellerini birbirlerine doğru uzatmış, ağızları açık, gözlerini devirerek bakışan Bobçinski ile Dobçinski vardır. Diğer konuklar da heykel gibi durmaktadır. Bu taş kesilmiş topluluk, bir buçuk dakika kadar kıpırdamadan durur. Perde iner.)

1836